

INFORMACJE I SPRAWOZDANIA

ROCZNIKI TEOLOGII MORALNEJ
Tom 2(57) — 2010

JERZY GOCKO SDB
Instytut Teologii Moralnej KUL

KRONIKA INSTYTUTU TEOLOGII MORALNEJ KUL ZA ROK AKADEMICKI 2008/2009

I. STUDENCI

Na nowy rok akademicki przyjęto 10 osób: Beatę Boguszewską, Jacka Manistę, ks. Łukasza Nizię, ks. Rafała Pastwę, ks. Grzegorza Piotrowskiego, Monikę Popek, ks. Krzysztofa Stanibulę, ks. Mikołaja Ścibora, ks. Przemysława Vogta i Dorotę Wilk.

II. PRACE DYPLOMOWE

A. Prace doktorskie

W Instytucie Teologii Moralnej KUL pod kierunkiem samodzielnych pracowników naukowych sfinalizowano przewody doktorskie:

S. mgr Oksana D r o b y k na wniosek Komisji Rady Wydziału Teologii KUL z dnia 17 lutego 2009 r. uzyskała doktorat z teologii moralnej na podstawie rozprawy pt. *Moralna problematyka eutanazji w świetle nauczania Jana Pawła II* (Lublin 2008, mps ss. 322). Publiczna rozprawa odbyła się 28 stycznia 2009 r. Promotorem rozprawy był o. dr hab. Andrzej Derdziuk, prof. KUL, a recenzentami: ks. prof. dr hab. Stanisław Warzeszak (UKSW) i ks. dr hab. Jerzy Gocko, prof. KUL.

Praca składa się z pięciu rozdziałów. Pierwszy rozdział ukazał historyczny aspekt rozwoju idei eutanazji od czasów antycznych do współczesnych wydarzeń, co dało możliwość prześledzenia zmiany pojęcia eutanazji na przestrzeni różnych epok i zmiany nastawienia do eutanazji tak poszczególnych osób, jak i społeczeństwa. W drugim rozdziale starano się odkryć sedno zjawiska eutanazji. Przeanalizowano pojęcie eutanazji oraz różne jej formy, co pozwoliło dostrzec wielostronność problemu. W tym rozdziale zostało także przedstawione stanowisko Kościoła katolickiego, zwłaszcza w świetle nauczania Jana Pawła II o eutanazji, a także zaprezentowano

podstawowe argumenty zwolenników i przeciwników eutanazji. Rozdział czwarty objął prezentację współczesnego rozumienia godności w kontekście prawa i nauczania Jana Pawła II. Tu zostały dotknięte kwestie świętości i nienaruszalności życia ludzkiego. Ostatni, piąty rozdział przedstawił koncepcję Jana Pawła II na temat budowania cywilizacji życia i miłości na trzech płaszczyznach: rodziny, państwa, Kościoła.

Pani mgr Maria S t r y c z e k na wniosek Komisji Rady Wydziału Teologii KUL z dnia 19 maja 2009 r. uzyskała doktorat z teologii moralnej na podstawie rozprawy pt. *Aksjologia sportu. Studium teologicznomoralne* (Lublin 2009, mps ss. 299). Publiczna rozprawa odbyła się 5 maja 2009 r. Promotorem rozprawy był ks. dr hab. Jerzy Gocko, prof. KUL, a recenzentami: prof. dr hab. Zbigniew Dziubiński (AWF Warszawa) i bp prof. dr hab. Józef Wróbel (KUL).

Celem rozprawy było ukazanie najważniejszych wymiarów współczesnego sportu, czyli próba nakreślenia zrębów aksjologii sportu z perspektywy teologicznomoralnej. W pierwszym rozdziale został zaprezentowany proces narodzin olimpizmu w starożytnej Grecji oraz jego wpływ na kształtowanie się postaw moralnych ówczesnych społeczeństw. W dalszej kolejności przedstawiono sylwetkę twórcy nowożytnego olimpizmu – Pierra de Coubertina oraz ukazano rozwój ruchu olimpijskiego, który mimo wojen, konfliktów i terroryzmu dość systematycznie się rozprzestrzenił. Została również dokonana ocena sportu w świetle Pisma Świętego i nauczania Ojców Kościoła oraz akceptacja sportu przez papieży ostatniego stulecia. W drugim rozdziale rozprawy, centralnym dla rozważań nad aksjologią sportu, zwrócono uwagę na godność osoby ludzkiej jako istotny fundament działalności sportowej. Na kanwie personalizmu chrześcijańskiego zostały przedstawione ważne funkcje współczesnego sportu, w jego wymiarze zdrowotnym, ludycznym, moralnym, estetycznym, wychowawczym i społecznym. Ukazano także, iż poprzez sport człowiek może dążyć do chrześcijańskiej doskonałości. W rozdziale ostatnim przedstawiono elementy etyki sportu ze szczególnym uwzględnieniem zasady *fair play* oraz fundamentalnych zasad życia społecznego: zasady sprawiedliwości, dobra wspólnego i solidarności. Głębszej analizie zostały poddane niepokojące zjawiska współczesnego sportu, takie jak: doping, korupcja, agresja oraz ryzyko i sporty ekstremalne. Ta część rozprawy została dopełniona refleksją nad ukazaniem takiego sportu, który może służyć dobru człowieka.

Pani mgr Joanna D r w a l na wniosek Komisji Rady Wydziału Teologii KUL z dnia 19 maja 2009 r. uzyskała doktorat z teologii moralnej na podstawie rozprawy pt. *Moralne aspekty wstydu. Studium teologicznomoralne w świetle posoborowej literatury teologicznej* (Lublin 2009, mps ss. 303). Publiczna rozprawa odbyła się 7 maja 2009 r. Promotorem rozprawy był o. dr hab. Andrzej Derdziuk, prof. KUL, a recenzentami: ks. prof. dr hab. Paweł Góralczyk (UKSW) i ks. prof. dr hab. Sławomir Nowosad (KUL).

Celem dysertacji była synteza i usystematyzowanie pojęć dotyczących zjawiska wstydu zaczerpniętych z różnych dziedzin humanistycznych tak, by możliwe było wypracowanie oceny etycznej zjawiska wstydu. Podstawowym horyzontem rozważań stała się integralna wizja człowieka, która warunkuje prawidłową koncepcję moralności. W rozprawie dla lepszego zrozumienia współczesnych uwarunkowań kryzysu

wstydu, a zarazem dla odnalezienia właściwej drogi wyjścia z zaistniałego kryzysu w tej dziedzinie, zastosowana została metoda analizy tekstów źródłowych pochodzących z różnych dyscyplin nauk o człowieku, a następnie sformułowane zostały wnioski stanowiące syntezę poszukiwań dotyczących przyczyn kryzysu wstydu, samej istoty wstydu, jak i perspektyw przezwyciężania owego kryzysu.

W pierwszym rozdziale dysertacji podjęta została próba opisanie kontekstu kulturowego zjawiska wstydu. W drugim rozdziale, z kolei, dokonano analizy źródeł interdyscyplinarnych celem ustalenia obecnej w nich definicji wstydu, określenia istoty wstydu oraz opisanie postawy wstydlivości. Rozdział trzeci wytycza perspektywę formacji do postawy wstydlivości. Obecne w literaturze interdyscyplinarnej wskazówki dla wychowania, kształcenia i nauczania w ogólności stały się bazą dla specyficznego procesu formowania postawy moralnej opartej na doświadczeniu wstydu. Podjęto także próbę uszczegółowienia specyfiki wychowania do wstydlivości wskazując na konkretne inicjatywy wychowawcze pomocne w tym procesie. Wyjątkowe znaczenie w zakresie formacji moralnej ma uwzględnienie różnych stanów życia i powołań życiowych.

Ks. mgr Jacek S e r e d a na wniosek Komisji Rady Wydziału Teologii KUL z dnia 23 czerwca 2009 r. uzyskał doktorat z teologii moralnej na podstawie rozprawy pt. *Teologia życia w publikacjach ks. Stanisława Olejnika* (Lublin 2009, mps ss. 399). Publiczna rozprawa odbyła się 12 czerwca 2009 r. Promotorem rozprawy był o. dr hab. Andrzej Derdziuk, prof. KUL, a recenzentami: ks. prof. dr hab. Marian Graczyk (UKSW) i ks. dr hab. Krzysztof Jeżyna, prof. KUL.

Pierwszy rozdział rozprawy dokonuje prezentacji osoby ks. Olejnika jako kapłana, wychowawcy i profesora na tle przemian zachodzących w Kościele i w świecie. Drugi rozdział ukazuje fundamenty dla teologicznego spojrzenia na życie ludzkie, by dać odpowiedź na pytanie kim jest człowiek? W poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie o naturę osoby ks. Olejnik odwołał się do filozofii personalistycznej Karola Wojtyły zawartej w dwóch dziełach *Osoba i czyn* oraz *Miłość i odpowiedzialność* i do biblijno-teologicznej wizji człowieka, co pozwoliło na odkrycie podstawowych założeń ontycznych osoby ludzkiej, którymi są godność i świętość. W trzecim rozdziale znajdują się zagadnienia związane z początkiem ludzkiego życia. Ten początek życia ludzkiego ks. Olejnik widzi w akcie zapłodnienia, a najlepsze środowisko na przyjęcie daru nowego życia uznaje małżeństwo realizujące swoją misję przez miłość na drodze odpowiedzialnego rodzicielstwa. Czwarty rozdział postawił sobie za cel ukazanie integralnego rozwoju człowieka jako istoty cielesno-duchowej. Rozwój życia duchowego, według ks. Olejnika, dokonuje się na trzech poziomach. Pierwszym jest cała dziedzina poznania połączona ze sferą emocji i otwarciem się ku innemu. Drugim poziomem jest rozwój życia kulturalnego. Trzeci obejmuje życie religijne jako wynik relacji do osobowego Boga poprzez łaskę sakramentalną i cnoty boskie: wiarę, nadzieję i miłość. Za podstawę całego rozwoju ludzkiego ks. Olejnik uznaje doskonalenie cnoty miłości, którą rozumie jako życie na sposób daru w poczuciu odpowiedzialności za życie swoje i innych. Piąty rozdział podjął próbę spojrzenia na tajemnicę choroby i śmierci człowieka. Oprócz ogólnego spojrzenia na tajemnicę przemijania człowieka w tym rozdziale teologicznomoralnej analizie poddane zostały także

takie szczegółowe kwestie, jak: zabójstwo, obrona konieczna, samobójstwo, eutanazja i kara śmierci.

Ks. mgr Janusz P o d z i e l n y na wniosek Komisji Rady Wydziału Teologii KUL z dnia 29 września 2009 r. uzyskał doktorat z teologii moralnej na podstawie rozprawy pt. *Wizja małżeństwa w świetle ewangelickiej etyki teologicznej* (Lublin 2009, mps ss. 265). Publiczna rozprawa odbyła się 24 czerwca 2009 r. Promotorem rozprawy był ks. prof. dr hab. Sławomir Nowosad, a recenzentami: ks. prof. dr hab. Piotr Morciniec (UO Opole) i ks. prof. dr hab. Franciszek Greniuk (prof. em. KUL).

Celem pracy jest ukazanie szeroko rozumianej problematyki małżeńskiej w aspekcie, jaki wyznacza etyka Kościołów ewangelickich. Etyka ta, co bliżej ujmuje rozdział wstępny tej dysertacji, odwołuje się przede wszystkim do Pisma św., historycznych wyznań wiary oraz wyzwań, jakie stawia przed Kościołem współczesny świat, co znalazło wyraz w strukturze rozprawy. W pierwszym rozdziale, przedstawiającym biblijny obraz małżeństwa, przeprowadzona została analiza egzegetyczna wybranych tekstów Pisma św. dotyczących problematyki małżeńskiej. Druga część rozprawy ukierunkowana jest głównie na analizę pism Marcina Lutra, które po Biblii stanowią jedno z najważniejszych źródeł teologii i etyki ewangelickiej oraz w ogóle tożsamości wyznaniowej ewangelicyzmu. Przedstawiona luterska wizja małżeństwa była uwarunkowana w dużej mierze przez przedreformacyjną doktrynę małżeńską Kościoła katolickiego oraz osobiste doświadczenia rodzinne Ojca reformacji. W trzecim, ostatnim rozdziale pracy, zaprezentowana została natomiast współczesna wizja związku małżeńskiego, jaka jawi się w świetle oficjalnych wypowiedzi Kościołów ewangelickich czy też publikacji etyków tego wyznania. Jeśli chodzi o stanowiska kościelne, to ze względu na ograniczone rozmiary niniejszej rozprawy uwzględnione w niej zostały przede wszystkim dokumenty etyczne wydane przez Kościół Ewangelicko-Augsburski w Rzeczypospolitej Polskiej oraz Ewangelicki Kościół w Niemczech (EKD). W tej części rozważań zostały skonfrontowane z zaprezentowanym w poprzednich rozdziałach wyznaniowym fundamentem ewangelicyzmu, czyli Pismem św., jak również refleksją luterską współczesne zapatrywania ewangelików odnośnie do małżeństwa oraz zagadnień okołomałżeńskich (np. antykoncepcji, aborcji, homoseksualizmu).

Ks. mgr Martin K o l e j a k na wniosek Komisji Rady Wydziału Teologii KUL z dnia 29 września 2009 r. uzyskał doktorat z teologii moralnej na podstawie rozprawy pt. *Prawda jako fundament życia chrześcijańskiego według Pavla Straussa (1912-1994)* (Lublin 2009, mps ss. 390). Publiczna rozprawa odbyła się 24 czerwca 2009 roku. Promotorem rozprawy był ks. prof. dr hab. Sławomir Nowosad, a recenzentami: bp prof. Franciszek Tondra (Słowacja) i ks. dr hab. Jerzy Gocko, prof. KUL.

Celem niniejszej rozprawy jest ukazanie prawdy jako fundamentu życia chrześcijańskiego na podstawie życia i pism Pavla Straussa, który był z pochodzenia Żydem, a w trzydziestych latach swego życia konwertował na katolicyzm. Struktura rozprawy składa się z trzech rozdziałów. Pierwszy rozdział pokazuje w sposób ogólny sytuację polityczno-społeczną w czasach, w których żył Pavol Strauss, przybliża różne prądy myślowe, które szerzyły się w społeczeństwie, a do których należała także ideologia

komunistyczna i nazistowska, przybliży również biografię Pavla Straussa, w tym szczegółowo przedstawia najważniejsze wydarzenie w życiu Straussa, którym jest nawrócenie. Rozdział drugi zajmuje się zdolnością człowieka do poznania prawdy, która prowadzi do prawdziwego poznania Boga i do oddawania prawdziwej czci Bogu w prawdziwej religii. Przedstawiono w nim zdolność człowieka do poznania prawdy, jego obowiązek szukania i przyjęcia prawdy, wskazano na ograniczenia człowieka w poznaniu pełnej prawdy, którą jest Bóg. Podjęto także zagadnienie relacji pomiędzy prawdą a wolnością, fałszem a niewolnictwem. W ostatnim rozdziale mowa jest o spojrzeniu Straussa na chrześcijan i na chrześcijaństwo. Wskazano na zadania chrześcijan i chrześcijaństwa w społeczeństwie, które wynikają z Bożego zamiaru zbawienia oraz na hiperracjonalizm i jego wpływ na chrześcijaństwo. Ostatnia część pracy zajmuje się stosunkiem prawdziwej wiary do ideologii, spojrzeniem Straussa na sens cierpienia w oparciu o Biblię oraz zagadnieniem śmierci, która była głównym problemem życia Straussa i w szczególny sposób przynaglała go do szukania prawdy o sensie życia.

Ks. mgr Andrzej O l e s z k o na wniosek Komisji Rady Wydziału Teologii KUL z dnia 29 września 2009 r. uzyskał doktorat z teologii moralnej na podstawie rozprawy pt. *Etyka a teologia moralna. Poszukiwania metodologiczne w polskiej posoborowej teologii moralnej* (Lublin 2009, mps ss. 381). Publiczna rozprawa odbyła się 25 czerwca 2009 r. Promotorem rozprawy był o. dr hab. Andrzej Derdziuk, prof. KUL, a recenzentami: ks. prof. dr hab. Ireneusz Mroczkowski (UKSW) i bp prof. dr hab. Józef Wróbel (KUL).

Przedmiotem pracy są zagadnienia metodologiczne poruszane w polskiej posoborowej teologii moralnej, które dotyczą wzajemnej relacji etyki i teologii moralnej. Cel rozprawy, zawarty w pytaniu: dlaczego w ogóle etyka ma znaczenie dla teologii moralnej i jaki jest charakter tego znaczenia?, stał się okazją do przedstawienia wewnętrznych, istotowych racji przemawiających za powiązaniem obu dyscyplin. Pierwszy rozdział dysertacji został poświęcony statusowi metodologicznemu teologii moralnej jako nauki. Treść drugiego rozdziału można ująć za pomocą pytań: Jak się przedstawia status etyki jako dyscypliny naukowej? Czy etyka posiada jakieś znaczenie dla dyskursu teologicznomoralnego? Jeżeli posiada jakieś znaczenie, to jakie warunki musi spełniać etyka, która mogłaby stać się narzędziem do przekazu chrześcijańskiego Objawienia? Po ukazaniu związków łączących etykę i teologię moralną, w rozdziale trzecim zostało postawione pytanie o możliwość wykorzystania w teologii moralnej konkretnych szkół etycznych. Badania nad podstawowymi systemami etycznymi miały na celu ukazanie ich doniosłości, wskazanie na zalety i ograniczenia związane z ich wykorzystaniem w teologii moralnej. Należy stwierdzić, że każdy z tych systemów etycznych odciska na teologii moralnej swoje znamię, stąd też istnieje stała potrzeba ich analizy. Ocena danego nurtu etycznego została dokonana w oparciu o kryteria wysuwane przez prawdę słowa Bożego.

B. Prace magisterskie

Pod kierunkiem o. dra hab. Andrzeja D e r d z i u k a, prof. KUL:

Babiak Dariusz – Profilaktyka alkoholowa wobec dzieci i młodzieży.

Dębski Marcin OFMCap – Kapłaństwo służebne w świetle materiałów Ogólnopolskiej Konferencji Rektorów WSD Diecezjalnych i Zakonnych w latach 1999-2006.

Dybała Małgorzata – Kult Eucharystii w świetle Adhortacji apostolskiej *Sacramentum Caritatis* Benedykta XVI.

Gajewski Krzysztof OFMCap – Wkład o. Gabriela Bartoszewskiego w rozwój kultu Bł. Honorata Koźmińskiego.

Gliniak Krystian – Moralny aspekt psychomanipulacji w sektach i nowych ruchach religijnych.

Gmiterek Andrzej – Problematyka ochrony życia w zeszytach teologicznomoralnych „Roczników Teologicznych” w latach 1998-2007.

Gospodarek Zbigniew OFMCap – Świętość kanonizowana i niekanonizowana w Komisariacie Warszawskim i Warszawskiej Prowincji Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów.

Kaczorek Paweł OFMCap – Ideał świętości w homiliach i przemówieniach Jana Pawła II z okazji beatyfikacji i kanonizacji Braci Mniejszych Kapucynów.

Kowalczyk Rafał – Aspekt moralny rodziny w świetle przemówień i homilii Jana Pawła II wygłoszonych w Polsce.

Kowalska Anna – Zadania wychowawcze rodziny w świetle publikacji księdza profesora Janusza Nagórnego.

Markowski Marcin – Królestwo Najświętszego Serca Jezusa – studium teologicznomoralne w oparciu o nauczanie Kościoła i zapiski Służebnicy Bożej Rozalii Celakówny.

Mizińska Agnieszka Estera – Problematyka małżeństwa i rodziny w publikacjach Ks. prof. Janusza Nagórnego.

Nowacki Jacek OFMCap – Znaczenie miłości w formacji kapłańskiej w świetle adhortacji apostolskiej *Pastores dabo vobis* Jana Pawła II.

Pęcak Paweł – Posłannictwo chrześcijan w świecie w felietonach ks. prof. Janusza Nagórnego w Radiu Maryja.

Seelau Marek – Miejsce osoby z niepełnosprawnością intelektualną we wspólnocie Kościoła według Jeana Vanier.

Słowińska Sylwia – Osoba konsekrowana i jej dążenie do świętości na podstawie pisma ks. Didaco Bessi.

Strycharski Marek OFMCap – Kult Męki Pańskiej w Warszawskiej Prowincji Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów w latach 1952-2008.

Wójtowicz Marek – Problematyka małżeństwa i rodziny w sympoziach Instytutu Teologii Moralnej KUL.

Pod kierunkiem ks. dra hab. Jerzego G o c k i, prof. KUL:

Bunzyło Andriy – Eutanazja jako narzędzie „kultury śmierci” w świetle encykliki *Evangelium vitae* Jana Pawła II.

Dymek Wojciech – Pokój jako dar i wyzwanie w świetle publikacji Sanktuarium Niepokalanej Matki Pokoju w Stoczku Warmińskim.

Krzypkowski Jacek SDB – Kultura audiowizualna jako narzędzie nowej ewangelizacji w świetle wybranej literatury przedmiotu.

Pławecka Joanna – Aspekty moralne jedzenia w świetle wybranej literatury polskiej.

Przystupa Piotr – Moralno-społeczne aspekty ubóstwa w świetle *Roczników Naukowych Caritas* (1997-2003).

Radzieńczak Sylwia – Praca jako stwórcze zadanie chrześcijanina w świetle encykliki *Laborem exercens* Jana Pawła II.

Sękowska Dorota – Problematyka religijno-moralna w młodzieńczej twórczości Jana Kasprowicza.

Smardzewski Krzysztof SDB – Społeczno-moralne aspekty biedy na wsi w okresie przemian w Polsce po 1989 roku.

Typa Ewa – Depresja jako problem społeczny. Studium teologicznomoralne.

Pod kierunkiem ks. dra hab. Krzysztofa J e ż y n y, prof. KUL:

Aven Andrei – Godność poczętego dziecka w świetle encykliki Jana Pawła II *Evangelium vitae*.

Blicharz Maciej – Orzekanie momentu śmierci w kontekście dawstwa organów w świetle nauczania Kościoła.

Hrytskevitch Aliaksandr – Powołanie młodych do miłości chrześcijańskiej w świetle nauczania Jana Pawła II.

Jagła Emilia – Odpowiedzialność za życie w rodzinie w publikacjach ks. prof. Janusza Nagórnego.

Kosmala Zofia Maria – Sakramentalność małżeńska w posoborowej nauce Kościoła. Studium teologicznomoralne.

Mordel Monika – Wpływ przemocy seksualnej na życie moralne kobiet. Studium teologicznomoralne.

Pasek Agnieszka – Samotność ludzi młodych jako wezwanie moralne w świetle posoborowego nauczania Kościoła.

Włodarczuk Anna – Wizja miłości małżeńskiej a przygotowanie do małżeństwa w świetle nauczania Kościoła.

Pod kierunkiem ks. dra Piotra H. K i e n i e w i c z a:

Rybka Ewa – Moralna ocena zapłodnienia wspomaganego w świetle nauczania Kościoła.

Pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Sławomira N o w o s a d a:

Boiłka Piotr – Problematyka moralna w listach pasterskich Arcybiskupa Jana Martyniaka w latach 1991-2008.

Hredil Nazariy – Grzech i nawrócenie w homiliach św. Bazylego Wielkiego.

Jurczak Krzysztof Leszek – Moralne aspekty zapłodnienia „in vitro” w świetle wybranych podręczników do etyki lekarskiej.

Majcherek Maciej Piotr: Problematyka społeczna w periodyku „Myśl protestancka” w latach 1997-2004.

Martyniv Andriy – Chrześcijańskie wychowanie moralne w rodzinie i szkole na Ukrainie w świetle wybranej literatury greckokatolickiej.

Mudrak Łukasz – Autonomia sumienia w świetle pism R. C. Mortimera.

Rohuń Paweł – Kobiecość i męskość w świetle publikacji w kwartalniku „Zadra” w latach 1999-2008.

Stasyuk Wasyl – Kapłaństwo jako droga do świętości według świętego Jana Chryzostoma.

Pod kierunkiem ks. dra Mariana P o k r y w k i:

Trześniewska Krystyna – Formacja moralna człowieka w świetle nauki *Katechizmu Kościoła Katolickiego*.

Pod kierunkiem ks. dra Tadeusza Z a d y k o w i c z a:

Andruszak Andrzej Tomasz – Moralne aspekty przygotowania osób niepełnosprawnych do sakramentów w świetle nauczania Kościoła.

Likos Izabela Justyna – Miejsce kobiety w kulturze indyjskiej. Studium teologicznomoralne.

Majorowska Katarzyna – Moralno-prawne aspekty stwierdzenia nieważności małżeństwa.

Martyniuk Paweł – Moralna ocena „pokojowych form ujarzmiania narodów” w świetle współczesnego nauczania Kościoła.

Obrocka Małgorzata – Moralna ocena „wskazań na rzecz aborcji” we współczesnym nauczaniu Kościoła.

Szuba Michał Karol – Moralny wymiar kapłaństwa służebnego w Listach Jana Pawła II do Kapłanów na Wielki Czwartek.

III. Z ŻYCIA INSTYTUTU

Pracami Instytutu w okresie sprawozdawczym kierował ks. dr hab. Krzysztof Jeżyna, prof. KUL (I semestr) oraz ks. dr hab. Jerzy Gocko, prof. KUL (II semestr). Ks. dr Tadeusz Zadykiewicz pełnił funkcję sekretarza Instytutu. Ponadto ks. dr hab. J. Gocko, prof. KUL był odpowiedzialny za czasopismo naukowe „Roczniki Teologii Moralnej” i za kontakty z TN KUL; o. dr hab. A. Derdziuk, prof. KUL był odpowiedzialny za kontakty z Działem Obsługi Badań i Projektów Naukowych. Opiekę nad zakładami pełnili: ks. dr hab. Jerzy Gocko, prof. KUL oraz ks. dr Wojciech Rzepa. Za gablotę Instytutu odpowiedzialny był ks. dr Wojciech Rzepa.

Dr Adam Zadroga od 1.10.2008 r. został zatrudniony na stanowisko asystenta Katedry Historii Teologii Moralnej.

Ks. dr Krzysztof Kwiatkowski od 1.10.2008 r. został awansowany na stanowisko adiunkta Katedry Teologii Moralnej Szczegółowej.

Pracownicy Instytutu prowadzili swoje zajęcia dydaktyczne według programu przyjętego przez Radę Wydziału i zatwierdzonego przez Senat KUL. W drugim semestrze ks. dr hab. K. Jeżyna, prof. KUL i o. dr hab. A. Derdziuk, prof. KUL przebywali na urlopie sobotnim. Zajęcia zlecone prowadziła dr Marta Lizut.

Pracownicy Instytutu prowadzili ponadto wykłady:

O. A. Derdziuk: wykład: „Teologia życia konsekrowanego” w WSD OFM Cap. Lublin, rok I (1 g. tyg. w I sem.).

Ks. J. Gocko: seminarium magisterskie z teologii moralnej i katolickiej nauki społecznej w WSD Towarzystwa Salezjańskiego w Krakowie (1 godz. w tyg.); wykład: „Teologia moralna szczegółowa” w WSD Towarzystwa Salezjańskiego w Krakowie (2 godz. w tyg. w I sem.); seminarium doktoranckie w Punkcie Konsultacyjnym Wydziału Teologii KUL we Lwowie.

Ks. K. Jeżyna: wykład: „Teologia moralna – sakramentologia moralna” w Punkcie Konsultacyjnym Wydziału Teologii we Lwowie KUL (4 godz.); wykłady: „Personalistyczna koncepcja płciowości” w Studium Życia Rodzinnego Archidiecezji Lubelskiej (16 godz.).

Ks. P. H. Kieniewicz: Wykład: „Teologia moralna szczegółowa” w WSD Księży Marianów w Lublinie (2 godz. w tyg.).

Ks. W. Rzepa: Cykl wykładów do lekarzy stażystów pt.: „Transplantacje i eksperymenty medyczne – Prokreacja – Opieka paliatywna – Watykańska Karta Pracowników Służby Zdrowia”: Lubelska Izba Lekarska (6 godz.).

Dr A. Zadroga: Wykład: „Etyka” w Lubelskiej Szkole Wyższej im. Króla Władysława Jagiełły (30 godz.).

Ks. T. Zadykowicz: Wykład: „Teologia moralna ogólna” w WSD Księży Marianów w Lublinie (2 godz. w tyg.).

Pracownicy Instytutu byli członkami komisji egzaminów licencjackich: ks. J. Gocko, ks. K. Jeżyna, ks. S. Nowosad, ks. M. Pokrywka; bp J. Wróbel. Wzięli także udział w egzaminach wstępnych na Wydział Teologii KUL: ks. K. Kwiatkowski, A. Zadroga. Prowadzili także konsultacje dla studentów studiów niestacjonarnych: ks. K. Jeżyna i ks. T. Zadykowicz oraz seminaria magisterskie dla studentów studiów niestacjonarnych: o. A. Derdziuk.

Instytut Teologii Moralnej był organizatorem lub głównym współorganizatorem dwóch sympozjów i seminariów naukowych:

Sympozjum zorganizowane przez Instytut Teologii Moralnej: *Prawa człowieka. Przestanie moralne Kościoła. W 60. rocznicę uchwalenia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka* (Lublin, 5.12.2008). Uczestniczyli wszyscy pracownicy Instytutu. Referat wygłosił: ks. J. Gocko. *O prawach człowieka i niektórych kontrowersjach z nimi związanych. W ramach dyskusji panelowej komunikaty wygłosili:* ks. P. Kieniewicz: *Prawo do opieki zdrowotnej*; ks. K. Jeżyna: *Prawa pacjenta*; bp J. Wróbel: *Czy zwierzęta mają prawa?*; ks. W. Rzepa: *Prawo do samorealizacji*; ks. M. Pokrywka: *Prawa reprodukcyjne*.

Wszyscy członkowie Instytutu wzięli udział w Ogólnopolskim Spotkaniu Naukowym Stowarzyszenia Teologów Moralistów w Licheniu (14-16.06.2009 r.).

Pracownicy Instytutu wygłosili referaty i uczestniczyli w następujących sympozjach:

O. A. Derdziuk: Kurs Duszpasterski dla Młodych Kapłanów (Zakroczym, 18-19.08.2008). Wykład: *Posługa spowiednika wobec kobiet*; Duszpasterskie Wykłady Akademickie (Lublin, 28.08.2008). Referat: *Posługa spowiednika wobec emigrantów odwiedzających Polskę*; Szkoła Formatorów Wyższych Seminariów Duchownych w Polsce (Kraków, 15-16.09.2008). Wykład: *Rozumienie sumienia i jego formacja*; IX Sympozjum Krucjaty Wyzwolenia Człowieka i Zespołu Apostolstwa Trzeźwości przy Konferencji Episkopatu Polski. „Profilaktyczne aspekty formacji rodziców i dzieci do I Komunii świętej” (Łomża, 11.10.2008). Referat: *Moralny wymiar przyrzeczeń pierwszokomunijnych*; 122 Zgromadzenie Plenarne Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich w Polsce (Licheń, 14-15.10.2008). Referat: *Konsekracja i poszukiwanie woli Bożej jako nasza odpowiedź na zagrożenia współczesnej cywilizacji*; Spotkanie przełożonych Rodziny Betańskiej (Lublin, 25.10.2008). Wykład: *Właściwe rozumienie ślubu ubóstwa*; Spotkanie formacyjne przełożonych Sióstr Służek NMP (Sandomierz, 10.11.2008). Wykład: *Postuszeństwo przełożonych*; Sympozjum Instytutu Teologii Moralnej KUL. *Prawa człowieka* (Lublin, 5.12.2008). Przewodniczenie sesji; Konferencja naukowa INOR. *Naturalne planowanie rodziny – szansa rozwoju człowieka czy moralny balast przeszłości?* (Lublin, 9.11.2008). Prowadzenie warsztatów: *Spowiednik wobec problemu planowania rodziny*; Comitato Nazionale per le celebrazioni del bicentenario della nascita di Guglielmo Massaja. Sympozjum: Guglielmo Massaja 1809-2009 all’Africa attraverso l’Africa (Rzym, 11.12.2008). Teatro dei Dioscuri. Referat. *Guglielmo Massaja: l’evangelizzazione fatta in stile e secondo lo spirito francescano*; Aquinas Insitut Oxford. Said Bisnes School. Udział w konferencji. 21.02.2009; Abu Dhabi. S. Joseph Hall. 15.04.2009. Wykład: *Etyka w życiu społecznym*.

Ks. J. Gocko: Międzynarodowa Konferencja: „System wychowawczy św. Jana Bosko w służbie praw człowieka” (UKSW Warszawa, 23.10.2008). [Organizator i referat: *Prawa człowieka z perspektywy katolickiej nauki społecznej*]; Konferencja Wyższych Przełożonych OFMCap. (Zakroczym, 29.10.2008). Referat: *Religijność okresu posttransformacji. Wyzwania dla Kościoła w Polsce*; XIII Ogólnopolska Konferencja „Etyka w życiu gospodarczym” (SWSEiZ Łódź, 14-15.05.2009). Referat: *Działalność Zgromadzenia Salezjańskiego na płaszczyźnie wychowania ku wartościom etyczno-społecznym*.

Ks. K. Jeżyna: Patronalne święto Akcji Katolickiej w Uroczystość Chrystusa Króla (Legnica, 23.11.2008). Wykład: *Akcja Katolicka w nurcie cywilizacji miłości; Aretologia chrześcijańska* (Lublin – Radio eR; 10.2008-06.2009). Cykl 7 wykładów.

Ks. P. H. Kieniewicz: Sympozjum „Wiara – Medycyna – Prawo. Współczesne pytania bioetyczne” (KUL, 13.10.2008). Wykład: *Moralne aspekty dopuszczalności eksperymentów medycznych na człowieku*; Sympozjum „Prawo do dziecka czy prawa dziecka? (in vitro czy naprotechnologia?)”. (Radom, 11.05.2009). Wykład: *Moralna ocena „in vitro” w świetle danych antropologicznych i medycznych*; Sympozjum „Zaburzenia odżywiania u dzieci i młodzieży” (Kraków, 14.01.2009). Wykład: *Ocena moralna wpływu mediów na postawy młodzieży w perspektywie anoreksji*; Sympozjum teologiczno-historyczne „Pro Christo et Ecclesia” (Góra Kalwaria–Licheń–Mariam-

pol, 24-31.05.2009); 4 konferencje bioetyczne wygłoszone w dniach 30.03-2.04.2009 w Londynie; Cykl 25 audycji „Wszystko o rodzinie” na antenie Archidiecezjalnej Rozgłośni Radia eR 87,9 FM; 35 felietonów na antenie Archidiecezjalnej Rozgłośni Radia eR 87,9 FM; Udział w 5 programach telewizyjnych.

Ks. K. Kwiatkowski: Spotkanie Towarzystwa Naukowego KUL (3.11.2008). Referat: *Posługa szafarza sakramentu pokuty i pojednania – aspekt eklesjalny*.

Ks. S. Nowosad: Pobyt naukowy jako *visiting scholar* na Katolickim Uniwersytecie (Leuven Belgia, 1-31.08.2008); Konferencja *The Magna Charta Observatory* z okazji 20-lecia Magna Charta Universitatum (Bologna Włochy, 18-20.09.2008). Udział w dyskusjach; Konferencja European University Association pt. *Lifelong Learning* (Rotterdam, Holandia, 23-25.10.2008). Udział w dyskusjach; 10-lecie Studium Filozoficzno-Etycznego (Paryż, Francja, 25.10.2008). Referat: *Współczesne przemiany kulturowe a misja katolickiego uniwersytetu*; Debaty nt. współpracy z Polską na Pennsylvania State University, Gannon University i Mercyhurst College, Erie, Pennsylvania, USA (10-13.11.2008); Konferencja pt. *Canadian-Polish Academic Cooperation* (Windsor, Kanada, 14.11.2008) Polish Universities – A Challenge of International Cooperation; Cykl referatów nt. współczesnej sytuacji kulturowej i religijnej społeczeństw europejskich dla środowisk polonijnych w Brunshwiku i Wolfsburgu w Niemczech, (30.03-3.04.2009); Polsko-włoska konferencja pt. *Podstawy regulacji stosunków państwo–Kościół w Rzeczypospolitej Polskiej i Republice Włoskiej* (KUL, Lublin, 24.04.2009). Słowo wstępne; Międzynarodowa Konferencja pt. „Ekuumenia a współczesne wyzwania moralne” (PAT, Kraków, 29.04.2009). Referat: *Problematyka moralna w dialogu katolicko-anglikańskim*; Międzynarodowa konferencja Societas Humboldtiana Polonorum pt. *Humanism in the European Science and Culture* (Lubelskie Towarzystwo Naukowe, Lublin, 8.05.2009). Referat: *Humanism in Modern Culture and the University*; Międzynarodowa konferencja pt. *Catholic Universities Project, Collegio Seraphicum*, (Rzym, 9-12.05.2009). Referat: *KUL – A Challenge of International Cooperation*. Przewodniczenie podczas dyskusji panelowej; Academia Alfonsiana (Rzym, 13.05.2009). Konsultacje naukowe; Międzynarodowa konferencja European Federation of Catholic Universities (Lizbona, Portugalia, 14-16.05.2009). Referat: *Mission of the Catholic University and Students*. Udział w dyskusjach; Referat: *Współczesne debaty nad prawdą o człowieku* (Stowarzyszenie Prawników Katolickich, Lublin, 19.05.2009).

Ks. M. Pokrywka: Sympozjum: „Jan Paweł II promotor wartości życia w Europie. Rodzina – środowisko bezpieczne dla życia” (Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu, 2.04.2009). Referat: *Rodzina: sanktuarium życia i szkoła miłości*; Cykl 25 felietonów na antenie Radia eR.

Ks. W. Rzepa: Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży (Łomża, 19.12.2008). Prelekcja i dyskusja: *Poszukiwanie sensu życia i wartości w nauczaniu Jana Pawła II*; Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży (Chełm Śląski, 27.02.2009). Prelekcja i dyskusja: *Sens i wartość życia w nauczaniu Jana Pawła II*; Stowarzyszenie Rodzin Katolickich (Lublin – parafia św. Maksymiliana M. Kolbego, 21.04.2009). Referat: *Być rodzicem-wychowawcą we współczesnym świecie*; III rok teologii, kurs B (Lublin – Bazylianówka, 22.04.2009). Prelekcja i dyskusja: *Czas odpowiedzi na pytania*

o poszukiwanie sensu i wartości życia; „Uniwersytet Parafialny” (Lublin – Bazylianówka, 28.04.2009). Prelekcja i dyskusja: *Biblijne rozumienie cielesności i płciowości*; „Uniwersytet Parafialny” (Lublin – Bazylianówka, 12.05.2009). Prelekcja i dyskusja: *Matężństwo i rodzina w ujęciu Pisma Świętego*; Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży (Lublin – parafia św. Mikołaja, 17.05.2009). Referat i dyskusja: *Znaczenie sensu i wartości życia w nauczaniu Jana Pawła II*; XVI Liceum Profilowane dla Młodzieży Nieśłyszącej i Słabo Słyszącej (Lublin, 19.05.2009). Referat i dyskusja: *Czystość seksualna jako wartość w życiu człowieka*; „Uniwersytet Parafialny” (Lublin – Bazylianówka, 02.06.2009). Prelekcja i dyskusja: *Sakralność i sakramentalność małżeństwa chrześcijańskiego*; „Uniwersytet Parafialny” (Lublin – Bazylianówka, 09.06.2009). Prelekcja i dyskusja *Posłannictwo rodziny chrześcijańskiej*; Udział w 1 audycji telewizyjnej oraz w dwóch audycjach w Radio Er.

Ks. bp J. Wróbel: Duszpasterskie Wykłady Akademickie „Emigracja wyzwaniem duszpasterskim dla Kościoła w Polsce” (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, 28-29.08.2008). Referat: *Duszpasterstwo Polonii w Finlandii*; II Konferencja Lekarzy Rodzinnych Lubelszczyzny „Po pierwsze – profilaktyka”, (Uniwersytet Medyczny w Lublinie, Collegium Maius”, 18.10.2008). Referat: *Etyczne aspekty pracy lekarza rodzinnego*; Kurs formacji permanentnej dla Księży Archidiecezji Lubelskiej (Seminarium Archidiecezji Lubelskiej, 08.11.2008). Wykład: *Medycyna alternatywna, jej formy i kwestie etyczne*; Sympozjum z okazji jubileuszu 25-lecia Archidiecezjalnego Studium Życia Rodzinnego w Lublinie (Lublin, Metropolitarne Seminarium Duchowne, 15.11.2008). Wykład: *Problematyka małżeńska i rodzinna w refleksji bioetycznej*; Sympozjum Instytutu Nauk o Rodzinie pt. „Naturalne planowanie rodziny «szansa rozwoju człowieka czy moralny balast przeszłości?»” (Lublin, KUL, 9.12.2008). Udział w panelu z prelekcją: *Nauczanie encykliki „Humanae vitae” w odniesieniu do szczególnych sytuacji*; Prezentacja Instrukcji Kongregacji Nauki Wiary *Dignitas personae* dotyczącej niektórych problemów bioetycznych”. Rzym, 08.09.2008 (Warszawa, Sekretariat Episkopatu Polski, 12.12.2008). Prezentacja pierwszej części dokumentu; Sympozjum jubileuszowe „Historia i przyszłość bioetyki”, z okazji 80 rocznicy urodzin ks. prof. Krzysztofa Szczygła i 20-lecia Instytutu Bioetyki (PAT Kraków – Konwent OO. Franciszkanów, 17.01.2009); Wykład dla Stypendystów Fundacji Jana Pawła II w Lublinie pt. „*In vitro*” – *aspekty biomedyczne*; 2 godziny (Lublin-KUL, 21.02.2009); Konferencja naukowa z serii „Parowanie, czyli gorące rozmowy o tym, skąd się biorą dzieci...”. Tytuł konferencji: „*In vitro*, a jeśli nie, to co?” (Sosnowiec, Uniwersytet Śląski, Wydział Informatyki i Nauki o Materiałach, 28.03.2009). Referat: „*In vitro*” – *problemy etyczne*; Wykład dla Stypendystów Fundacji Jana Pawła II w Lublinie pt. „*In vitro*” – *aspekt etyczny*; 2 godziny (Lublin-KUL, 25.04.2009); Międzynarodowa konferencja ekumeniczna „Ekuumenia a współczesne wyzwania moralne” (Kraków, PAT, 29.04.2009). Referat: *Współczesne wyzwania moralne z perspektywy katolickiej, czyli o godności człowieka w kontekście problemów społecznych i biomedycznych*. Udział w panelu: „Żywa więź między wiarą i moralnością”.

A. Zadroga: Konferencja naukowa „Internet – Media – Biznes” (Zamość, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, 26.03.2009). Referat: *Etyka biznesu – nie tylko możliwa, ale i konieczna*.

Ks. T. Zadykowicz: Cykl 14 konferencji nt. „Życie warto” w Duszpasterstwie Akademickim Archidiecezji Białostockiej.

Pracownicy Instytutu pełnią następujące funkcje pozaetatowe na Uczelni:

O. A. Derdziuk jest Kuratorem Akademickiego Koła Harcerzy „Żywioty” oraz członkiem Komisji ds. Zakupów na KUL; **Ks. J. Gocko** jest kuratorem Akademickiego Związku Sportowego na KUL, członkiem Senackiej i Wydziałowej Komisji Wydawniczej oraz sekretarzem Komitetu Redakcyjnego „Roczników Teologii Moralnej”; **Ks. K. Jeżyna** jest redaktorem naczelnym „Roczników Teologii Moralnej”; **Ks. P. H. Kieniewicz** jest kuratorem Samorządu Studentów WT; **Ks. S. Nowosad** jest Prorektorem KUL ds. nauki i współpracy z zagranicą; Przewodniczącym Rady Naukowej projektu pt. Nowoczesne technologie ICT w upowszechnianiu osiągnięć nauki; **Ks. M. Pokrywka** jest członkiem Wydziałowej Komisji Wydawniczej; **Ks. W. Rzepa** jest opiekunem studentów III roku kursu B Teologii; **Ks. T. Zadykowicz** jest sekretarzem Instytutu Teologii Moralnej oraz członkiem Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej do Spraw Studentów i Doktorantów.

Poza Uczelnią pracownicy Instytutu pełnią następujące funkcje:

O. A. Derdziuk: Członek Lubelskiego Towarzystwa Naukowego; Członek Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego; Członek Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia Teologów Moralistów; Cenzor ksiąg kościelnych w Warszawskiej Prowincji Kapucynów; Członek Prowincjalnego Komitetu Wydawniczego; Egzaminator egzaminów jurysdykcyjnych dla młodych kapłanów w Prowincji Warszawskiej w zakresie teologii moralnej; Spowiednik i konferencjonista siostr zakonnych.

Ks. J. Gocko: Sekretarz Redakcji rocznika naukowego „Seminare”; Wiceprzewodniczący Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego; Członek Lubelskiego Towarzystwa Naukowego; Członek Europejskiego Stowarzyszenia Teologów Katolickich.

Ks. K. Jeżyna: Członek Lubelskiego Towarzystwa Naukowego; Członek Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego; Członek Komisji Bioetycznej przy Lubelskich Izbach Lekarskich; Diecezjalny Duszpasterz Duszpasterstwa Pracowników Nauki m. Lublina.

Ks. P. H. Kieniewicz: Cenzor książek (z ramienia Zgromadzenia Księżąt Marianów); Członek Rady Programowej Wydawnictwa Księżąt Marianów; Rektor Mariańskiego Domu Studiów.

Ks. K. Kwiatkowski: Ojciec duchowny w Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Lublinie; Ojciec duchowny Studium Formacji Kapłańskiej Archidiecezji Lubelskiej.

Ks. S. Nowosad: Członek International Institute for Hermeneutics, Toronto, Kanada; Członek korespondent Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, Lublin; Członek Zarządu Stowarzyszenia Teologów Moralistów, Warszawa; Członek Rady Naukowej

czasopisma „Teologia i Moralność”, Poznań; Przewodniczący Diecezjalnej Komisji ds. Wyższego Seminarium Duchownego (Diecezja Zamojsko-Lubaczowska); Członek diecezjalnej Komisji Teologicznej Procesu Beatyfikacyjnego ks. Błażeja Nowosada (Diecezja Zamojsko-Lubaczowska); Członek Referatu Formacji Duchowieństwa (Diecezja Zamojsko-Lubaczowska).

Ks. M. Pokrywka: Członek Stowarzyszenia Teologów Moralistów Polskich; Członek Europejskiego Stowarzyszenia Teologów Katolickich; Członek korespondent Lubelskiego Towarzystwa Naukowego; Członek zwyczajny Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego.

Ks. W. Rzepa: Członek Komitetu organizacyjnego Roku św. Brunona w Diecezji Łomżyńskiej; Członek Lubelskiego Towarzystwa Naukowego; Członek Towarzystwa Naukowego KUL; Członek Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego; Członek Stowarzyszenia Teologów Moralistów; Członek Europejskiego Stowarzyszenia Teologów Katolickich.

Bp J. Wróbel: Członek Rady Naukowej czasopisma „Horyzonty Wychowania”, w Wyższej Szkole Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie; Biskup Pomocniczy Archidiecezji Lubelskiej (od 1 lipca 2008); Członek Zespołu Ekspertów Konferencji Episkopatu Polski ds. Bioetycznych (od 3 października 2008).

Ks. T. Zadykiewicz: Członek korespondent Lubelskiego Towarzystwa Naukowego; Członek Europejskiego Stowarzyszenia Teologów Katolickich; Członek Zwyczajny Stowarzyszenia Teologów Moralistów; Członek Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego.

Instytut organizował regularne spotkania wszystkich pracowników ITM, podczas których omawiano aktualne zagadnienia naukowe i organizacyjne. Świadectwem regularności i różnorodności poruszanych zagadnień są protokoły spisywane systematycznie przez sekretarza ITM, ks. dra Tadeusza Zadykowicza.

Pracownicy Instytutu przygotowali i opublikowali następujące pozycje książkowe: o. A. Derdziuk. *Postuszeństwo przełożonych*. Kraków 2008; o. A. Derdziuk. *W trosce o posiadanie Ducha Pańskiego. Rozważania nad Konstytucjami Braci Mniejszych Kapucynów*. Lublin 2008; ks. S. Nowosad. *Jesteśmy z Wieczernika. Rekolekcje dla księży kapelanów Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego*. Tarnów: Biblos 2008; *Wychowanie w rodzinie chrześcijańskiej. W 25. rocznicę adhortacji apostolskiej Jana Pawła II „Familiaris consortio”. Przesłanie moralne Kościoła*. Red. K. Jeżyna, T. Zadykiewicz. Lublin 2008; *Wychowywanie w służbie praw człowieka*. Red. J. Gocko, R. Sadowski. Warszawa 2008.

Ponadto pracownicy Instytutu opublikowali ok. 120 artykułów naukowych, haseł encyklopedycznych, artykułów popularnonaukowych oraz recenzji, a także oddali do druku 58 artykułów, haseł i recenzji. Pod kierunkiem pracowników Instytutu sfinalizowano 42 prace magisterskie: o. A. Derdziuk – 14; ks. J. Gocko – 7; ks. K. Jeżyna – 7; ks. S. Nowosad – 7; ks. M. Pokrywka – 1; ks. T. Zadykiewicz – 6. Pracownicy Instytutu przygotowali: 16 recenzji doktorskich: o. A. Derdziuk – 3 (KUL – 2; UKSW – 1); ks. J. Gocko – 6 (UKSW – 4; KUL – 2); ks. K. Jeżyna – 2 (KUL); ks. S. Nowosad – 2 (KUL – 1, UKSW – 1); bp J. Wróbel – 3 (KUL); 17 recenzji wydawniczych: o. A. Derdziuk – 9; ks. J. Gocko – 2; ks. K. Jeżyna – 3; ks. W. Rzepa – 3 oraz

115 recenzji magisterskich: o. A. Derdziuk – 21; ks. J. Gocko – 16; ks. K. Jeżyna – 31; ks. K. Kwiatkowski – 8; ks. P. H. Kieniewicz – 4; ks. S. Nowosad – 7; ks. M. Pokrywka – 11; ks. W. Rzepa – 12; ks. T. Zadykiewicz – 13.

Dnia 4 czerwca 2009 r. odbyły się egzaminy licencjackie z teologii moralnej dla studentów II roku kursu wyższego. Egzaminy zdali i otrzymali tytuł licencjata: ks. Krzysztof Adamski, ks. Kazimierz Dudzik, ks. Artur Karbowiak, ks. Waldemar Miśkiewicz oraz p. Mar'jana Pravorska.

Pracownicy Instytutu przygotowali materiały do opublikowania w „Rocznikach Teologii Moralnej” za rok 2009.

JERZY GOCKO SDB

Instytut Teologii Moralnej KUL

WYKAZ PUBLIKACJI TEOLOGICZNMORALNYCH ZA ROK 2008

I. KSIĄŻKI

- A g a m b e n G.: *Homo sacer*: suwerenna władza i nagie życie. Tłum. M. Salwa. Warszawa: Prószyński i S-ka 2008.
- A g a m b e n G.: *Wspólnota, która nadchodzi*. Tłum. S. Królak. Warszawa: „Sic!” 2008.
- A l l e g r i R.: *Papież z Fatimy*. Tłum. H. Cieśla. Warszawa: Świat Książki, Bertelsmann Media 2008.
- A m o r t h G.: *Świadectwo egzorcyzmu*. Tłum. T. Marcinkowski. Kraków: „Salwator” 2008.
- A n d e r s o n J. W.: *Potęga cudów: prawdziwe przypadki Bożej obecności*. Tłum. M. M. Kotlarz. Gdańsk: Exter 2008.
- A n d r é E.: *Jak od kołyski uczyć o wierze*. Tłum. A. Bielawska. Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia 2008.
- A n d r z e j e w s k a A.: *(Nie)bezpieczny komputer: od euforii do uzależnień*. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej 2008.
- Antropologia teologicznomoralna. Koncepcje – kontrowersje – inspiracje. Materiały z sympozjum. Kamień Śląski, 10-12 czerwca 2007 r.* Red. I. Mroczkowski, J. A. Sobkowiak. Warszawa: Stowarzyszenie Teologów Moralistów, Wydawnictwo UKSW 2008.

- A p p i a h A.: Kosmopolityzm: etyka w świecie obcych. Tłum. J. Klimczyk. Warszawa: Prószyński i S-ka 2008.
- A s h l e y B. M.: Życie prawdą w miłości: biblijne wprowadzenie do teologii moralnej. Tłum. M. Wójcik. Poznań: Wydawnictwo „W drodze” 2008.
- B a l d o c k J.: Kobiety w Biblii. Tłum. K. Lossman. Warszawa: Bellona 2008.
- B a l l a r d i n i B.: Jezus i biel stanie się jeszcze bielsza: jak Kościół wymyślił marketing. Tłum. M. Oleksiuk. Warszawa: Wydawnictwo W. A. B. 2008.
- B a r d e t A. M.: Jak rozmawiać z dziećmi o Bogu. Tłum. M. Krzeptowska. Wrocław: Siedmioróg 2008.
- B a r n e s C.: Niepełnosprawność. Tłum. P. Morawski. Warszawa: „Sic!” 2008.
- B a s t a i r e H.: Kobieta pieśń uwielbienia: od matek pustyni do Edyty Stein. Tłum. Z. Pająk. Kraków: Wydawnictwo eSPe 2008.
- B a u m a n Z.: Wspólnota: w poszukiwaniu bezpieczeństwa w niepewnym świecie. Tłum. J. Margański. Kraków: Wydawnictwo Literackie 2008.
- B a k T. W.: Współczesne uwarunkowania kreacji subkultur młodzieżowych. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego 2008.
- B e a u l i e u C.: Cierpienie staje się moją siłą. Tłum. Z. Pająk. Kraków: Wydawnictwo eSPe 2008.
- B e i s e r t M.: Kaziroddstwo: rodzice w roli sprawców. Wyd. 2. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe „Scholar” 2008.
- B e j d a H.: Nawróceni: od czasów Jezusa do współczesności: św. Paweł, Buffalo Bill, Jacek Kaczmarski i 97 innych historii. Kraków: Dom Wydawniczy „Rafael” 2008.
- B i a ł k o w s k i Ł.: Ja – wspólnota, wspólnota – ja: próba ujęcia interdyscyplinarnego. Poznań: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Wydział Teologiczny. Redakcja Wydawnictw 2008.
- B i e r k o w s k i T.: O typografii. Gdańsk: Czysty Warsztat 2008.
- Błogosławieństwa dla Polski. Red. T. Balon-Mrocza. Kraków: „Rafael” 2008.
- B o b e r W. J.: Powinność w świecie cyfrowym: etyka komputerowa w świetle współczesnej filozofii moralnej. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne 2008.
- B o e s p f l u g F.: Karykatury Boga: potęga i niebezpieczeństwo obrazu. Tłum. M. Szewc. Poznań: Wydawnictwo „W drodze” 2008.
- B o n d y r a M.: Dziesięć słów o miłości: małżeństwo i rodzina dziś. Poznań: Wydawnictwo św. Wojciecha 2008.
- B o n i n o S.: Tysiące nici mnie tu wiąże: jak żyć z chorobą. Tłum. H. Cieśla. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej 2008.
- B r a d l e y H.: Płeć. Tłum. E. Chomicka. Warszawa: „Sic!” 2008.
- B r e m e r J.: Osoba – fikcja czy rzeczywistość?: tożsamość i jedność „Ja” w świetle badań neurologicznych. Kraków: Wydawnictwo Aureus 2008.
- B r o B.: Znak przebaczenia: wszystko o spowiedzi. Tłum. L. Rutowska. Poznań: Wydawnictwo „W drodze” 2008.
- B r y t e k - M a t e r a A.: Obraz ciała – obraz siebie: wizerunek własnego ciała w ujęciu psychospołecznym. Warszawa: Centrum Doradztwa i Informacji „Difin” 2008.

- C a f f a r e l H.: Nowe listy o modlitwie. Tłum. M. Jarosiewicz. Poznań: Wydawnictwo „W drodze” 2008.
- C a m p a t e l l i M.: Chrzest: dar na całe życie. Tłum. J. Chapska. Kraków: „Salwator” 2008.
- C a r d u c c i B. J.: Nieśmiałość: nowe odważne podejście. Tłum. M. Sekerdej. Kraków: Wydawnictwo Znak 2008.
- C l o u g h r y R.: Bóg, seks, kosmos i cała reszta spraw. Tłum. I. Nowicka. Kraków: Wydawnictwo WAM 2008.
- C o n g a r Y. M. J.: Teolog na wygnaniu: dziennik 1952-1956. Tłum. M. Romanek. Poznań: Wydawnictwo „W drodze” 2008.
- C r a m e r B.: Co wyrośnie z naszych dzieci? Tłum. H. Leszczyńska. Warszawa. Wydawnictwo „Nisza” 2008.
- C z a r n e c k i P.: Etyka mediów. Warszawa: „Difin” 2008.
- Czas, przemijanie, wieczność. Red. A. Bobko, M. Kozak. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Papieskiej Akademii Teologicznej 2008.
- D e r d z i u k A.: Posłuszeństwo przełożonych. Kraków: Wydawnictwo „Alleluja” 2008.
- D e r d z i u k A.: W trosce o posiadanie Ducha Pańskiego. Rozważania nad Konstytucjami Braci Mniejszych Kapucynów. Lublin–Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia 2008.
- Dialog w żywiole wyobraźni. Red. J. Stranz. Poznań: Księgarnia św. Wojciecha 2008.
- D o b o s z I.: Prawo i etyka w zawodzie dziennikarza. Warszawa: Wolters Kluwer Polska 2008.
- D o b r z a ń s k a B. M.: Ochrona środowiska przyrodniczego. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2008.
- D o l i ń s k i D.: Techniki wpływu społecznego. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe „Scholar” 2008.
- D o m a n i e w s k i A.: Homo homini: mały traktat etyczny. Warszawa: Prószyński i S-ka 2008.
- D o s z y ń M.: Statystyczno-ekonometryczna analiza skłonności ludzkich. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego 2008.
- D u q u e s n e J.: O Bogu. Tłum. M. Ochab. Warszawa: Oficyna Naukowa 2008.
- D y r d a K.: Modlitewna formacja katechetów. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej „Biblos” 2008.
- Dziecko w świecie współczesnym. Red. B. Muchacka, K. Kraszewski. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls” 2008.
- Dziennikarstwo według Jana Pawła II. Red. M. Miller. Warszawa: Centrum Myśli Jana Pawła II, Wydawnictwo Fronda 2008.
- D z i e w i e c k i M.: Młodzi pytają o Boga, człowieka i chrześcijaństwo. Kraków: „Salwator” 2008.
- D z i u b a A. F.: Chrześcijaństwo a kultura. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego 2008.
- D z i w i s z S.: Bo wezwał Cię Chrystus: powołanym do kapłaństwa. Kraków: „Rafael” 2008.

- E d e n D.: Dreszcz czystości. Tłum. K. Turska. Poznań: Wydawnictwo „W drodze” 2008.
- E l i a s N.: Społeczeństwo jednostek. Tłum. J. Stawiński. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2008.
- Etyka zawodowa psychologa. Red. J. Brzeziński. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2008.
- Etyka żołnierska. Etyka w służbie Ojczyźnie. Red. K. Jeżyna, J. Gałkowski, M. Kalinowski. Warszawa 2008.
- Ewangelia życia a utylitaryzm w nauczaniu Jana Pawła II: symposium, 19 listopada 2008, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie: materiały konferencyjne. Red. Z. Struzik. Warszawa: Instytut Papieża Jana Pawła II 2008.
- Ewolucjonizm czy kreacjonizm. Red. P. Jaroszyński. Lublin: Fundacja „Lubelska Szkoła Filozofii Chrześcijańskiej” 2008.
- F e c t e a u D.: Telepatia: najwyższa forma komunikacji. Tłum. E. Derelkowska. Warszawa: Klub dla Ciebie, Bauer-Weltbild Media 2008.
- G a d a m e r H. G.: Teoria, etyka, edukacja: eseje wybrane. Tłum. A. Przyłębski. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego 2008.
- G e n t i l i A.: Post dla zdrowia ciała i ducha: poradnik. Tłum. M. Osocha. Kraków: Wydawnictwo OO. Franciszkanów „Bratni Zew” 2008.
- Globalizacja a konkurencyjność w gospodarce światowej. Red. M. Noga, M. K. Stawicka. Warszawa: CeDeWu 2008.
- G ó r a l s k i P.: Prawne i społeczne aspekty eutanazji. Kraków: Wydawnictwo Egis Libron 2008.
- G r a n t W.: Zaradzić konfliktom: zamień konflikt we współpracę. Tłum. J. Szymańska-Kumaniecka. Warszawa: Klub dla Ciebie, Bauer-Weltbild Media 2008.
- G r o m e k K.: Władza rodzicielska: komentarz. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck 2008.
- G r o s s J. T.: Strach: antysemityzm w Polsce tuż po wojnie; historia moralnej zapaści. Kraków: Wydawnictwo Znak 2008.
- G r u s z c z y ń s k i G.: Poradnictwo przedmałżeńskie: jak pomóc narzeczonemu przygotować się do małżeństwa?: przewodnik dla duszpasterza i doradcy. Ustroń: Koinonia Wydawnictwo Chrześcijańskiej Fundacji „Życie i Misja” 2008.
- G r z e n i a J.: Komunikacja językowa w Internecie. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2008.
- G u m u ł a W.: Teoria osobliwości społecznych: zaskakująca transformacja w Polsce. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe „Scholar” 2008.
- H a g a n J.: ABC dobrego wychowania dzieci. Tłum. E. Chmielewska-Tomczak. Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia 2008.
- H a h n W.: Zaburzenia psychiczne w świetle Biblii: podstawy biblijnego i profesjonalnego poradnictwa. Tłum. M. Budziszewska. Ustroń: Koinonia Wydawnictwo Chrześcijańskiej Fundacji „Życie i Misja” 2008.
- H e r b i s o n P. J.: Bóg wie, że się gniewasz: dziesięć sposobów na właściwe wyrażenie własnego gniewu. Tłum. P. Blumczyński. Kraków: Wydawnictwo „Salwator” 2008.

- Hilgier M.: O bólu do bólu: niedokończona rozmowa. Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL 2008.
- Isakowicz-Zaleski T.: Moje życie nielegalne. Kraków: Wydawnictwo Znak 2008.
- Jagodziński M.: Sakramenty w służbie „Communio”: studium teologiczno-komunikacyjne. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego 2008.
- Jakoby B.: Spotkania z tamtym światem: o zjawisku kontaktów po śmierci. Tłum. T. A. Czarnawski. Warszawa: „Adam” 2008.
- Jakość życia współczesnego człowieka: wybrane problemy. Red. A. Gawor, A. Głębocka. Kraków: „Impuls” 2008.
- Jan Paweł II człowiek kultury. Red. K. Flader, W. Kawecki. Kraków: Rafael 2008.
- Jan Paweł II: Praca. Red. G. Polak. Warszawa: New Media Concept: Axel Springer Polska 2008.
- Jan Paweł II: Mężczyzną i niewiastą stworzył ich: odkupienie ciała a sakramentalność małżeństwa. Lublin: Wydawnictwo KUL 2008.
- Jan Paweł II – Apostoł Słowian wschodnich. Red. A. Radziwiłł. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego 2008.
- Jaroszyński P.: Człowiek i nauka. Studium z filozofii kultury. Lublin: Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu 2008.
- Jayne S.: Marzenia kobiety. Tłum. M. Ciszewska. Poznań: Wydawnictwo „W drodze” 2008.
- Jemielniak D.: Praca oparta na wiedzy: praca w przedsiębiorstwach wiedzy na przykładzie organizacji *high-tech*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne: Akademia Leona Koźmińskiego 2008.
- Judycki Z. A.: Polscy duchowni w świecie: słownik biograficzny. T. 1. Kielce: Redakcja Informatorów Biograficznych – Józef Siwek 2008.
- Kaczynski E. W.: Moje spotkania z Janem Pawłem II. Warszawa: Inst. Wyd. Pax 2008.
- Kelly J. F.: Jak odpowiadać na zło? Tłum. D. Chabajska. Kraków: Wydawnictwo „Salwator” 2008.
- Kędziora K.: Dyskryminacja i mobbing w zatrudnieniu. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck 2008.
- Kierkegaard S.: Czyny miłości: kilka rozważań chrześcijańskich w postaci mów S. Kierkegarda. Tłum. A. Szwed. Kęty: Wydawnictwo Marek Derewiecki 2008.
- Klimczuk W.: Erotyzm ponowoczesny. Kraków: Tow. Autorów i Wydaw. Prac Nauk. „Universitas” 2008.
- Kluj W.: Teologiczne podstawy misji według Jana Pawła II. Warszawa: Instytut Papieża Jana Pawła II 2008.
- Knab L.: Tajemnice zakonu. Warszawa: Wydawnictwo Literackie 2008.
- Kobiety w Chrystusie: w stronę nowego feminizmu. Red. M. Schumacher. Tłum. M. Romanek. Warszawa: Centrum Myśli Jana Pawła II 2008.
- Kornecki T.: Promocja kultury przez media w nauczaniu Jana Pawła II. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Papieskiej Akademii Teologicznej 2008.

- K o s t y ł o P.: Wykluczanie jako problem filozofii edukacji: komentarz do badań empirycznych. Kraków: „Impuls” 2008.
- K o w a ł c z y k S.: Zarys filozofii polityki. Lublin: Wydawnictwo KUL 2008.
- Krytyczna analiza dyskursu: interdyscyplinarne podejście do komunikacji społecznej. Red. A. Duszak, N. Fairclough. Kraków: Tow. Autorów i Wydaw. Prac Nauk. „Universitas” 2008.
- K r z y w d a J.: Prymat papieski i Kolegium Biskupów w świetle nauki Vaticanum I i II. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Papieskiej Akademii Teologicznej 2008.
- Kultura, język, edukacja: dialogi współczesności z tradycją. Red. B. Gromadzka i in. Poznań: Wydawnictwo „Poznańskie Studia Polonistyczne” 2008.
- Kultura, młodzież, edukacja. Red. A. Popławska, L. Jakoniuk. Białystok: Wydawnictwo Niepaństwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej 2008.
- K w i a t k o w s k a S.: Tożsamość transkulturowa. Katowice: Instytut Terapii Integralnej 2008.
- L a m i s h D.: Dzieci i telewizja: perspektywa globalna. Tłum. A. Sadza. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego 2008.
- L a t a s i e w i c z M.: 104 pielgrzymki Jana Pawła II. Kraków: Dom Wydawniczy „Rafael” 2008.
- L a z a r u s A. A.: Mity na temat małżeństwa: o powszechnych przekonaniach, które niszczą związki. Tłum. M. Gajdzińska. Wyd. 2. Gdańsk–Sopot: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne 2008.
- Leksykon obywatela. Red. S. Serafin, B. Szmulik. Warszawa: Ch. Beck 2008.
- L é o n a r d A.: Kościół was kocha: droga nadziei dla osób rozwiedzionych, żyjących w separacji i w drugim związku małżeńskim. Tłum. M. Kuszelska. Kraków: eSPe 2008.
- L e w a n d o w s k i E.: Charakter narodowy Polaków i innych. Wyd. 2. Warszawa: Warszawskie Wydawnictwo Literackie Muza SA 2008.
- L i b i s z o w s k a - Ż ó ł t k o w s k a M.: Agresja w szkole: diagnoza i profilaktyka. Warszawa: Centrum Doradztwa i Informacji „Difin” 2008.
- L i c h t e n b e r g - K o k o s z k a E.: Cięża zagadnieniem biomedycznym i psychopedagogicznym. Kraków: „Impuls” 2008.
- L i e d e l K.: Jak przetrwać w dobie zagrożeń terrorystycznych: elementy edukacji antyterrorystycznej. Warszawa: Trio. Collegium Civitas 2008.
- M a d r e P.: Kochać samego siebie: wprowadzenie do życia mistycznego. Tłum. M. Szmaglińska. Poznań: Wydawnictwo „W drodze” 2008.
- M a k o w s k i G.: Korupcja jako problem społeczny. Warszawa: Trio. Collegium Civitas 2008.
- Małżeństwo i rodzina od Biblii po współczesność: zapis dźwiękowy konferencji UKSW, 3 października 2007 [Dokument dźwiękowy]. Warszawa: Instytut Papieża Jana Pawła II 2008.
- Małżeństwo i rodzina wobec współczesnych wyzwań. Red. S. Tymosz. Lublin: Wydawnictwo KUL 2008.
- M a n n h e i m K.: Ideologia i utopia. Tłum. J. Miziński. Warszawa: Wydawnictwo Aletheia 2008.

- M a r c i n i a k J.: Przeciwdziałanie mobbingowi w miejscu pracy: poradnik dla pracodawcy. Warszawa: Wolters Kluwer Polska 2008.
- M a r g r o n V.: Niewysłowna dobroć: Biblia opowiada historię naszej miłości. Tłum. A. Kuryś. Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax 2008.
- M a r i a ń s k i J.: Społeczeństwo i moralność: studia z katolickiej nauki społecznej i socjologii moralności. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej „Biblos” 2008.
- M a s c i a r e l l i M. G.: Znak niewiasty: Maryja w teologii Josepha Ratzingera. Tłum. W. Szymona. Kraków: eSPe 2008.
- M a t t h e u s B.: Cioran: portret radykalnego sceptyka. Tłum. R. Reszke. Warszawa: Wydawnictwo KR 2008.
- M a t y j a s B.: Dzieciństwo w kryzysie: etiologia zjawiska. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak” Teresa i Józef Śniecińscy 2008.
- M a z u r K.: Troska o ład społeczny w kontekście kazań kardynała Karola Wojtyły wygłoszonych w Piekarach Śląskich w latach 1965-1978. Warszawa: Katedra Pedagogiki Społecznej i Pedagogiki Pracy Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego 2008.
- M c C a i n J.: Rozważania o odwadze: droga do śmielszego życia. Tłum. L. Erenfeicht. Praga: Mładá Fronta 2008.
- Media, komunikacja, zdrowie: wyzwania, szanse, zagrożenia. Red. B. Aouila, W. J. Maliszewski. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek 2008.
- Mediokracja w Polsce. Red. I. Skubiś. Częstochowa: Tygodnik Katolicki „Niedziela” 2008.
- M e r t e s K.: Wychowywać do odpowiedzialności. Tłum. R. Zajączkowski. Kraków: Wydawnictwo „Salwator” 2008.
- M e r t o n T.: Modlić się Psalmami. Gdy otwieramy Biblię. Tłum. A. Wojtasik. Kraków: Wydawnictwo Esprit 2008.
- M e t z J. B.: Teologia wobec cierpienia. Tłum. J. Zychowicz. Kraków: Wydawnictwo WAM 2008.
- M i c h a ł o w s k a G.: Problemy ochrony praw człowieka w Afryce. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar 2008.
- Między wsparciem doraźnym a wspieraniem racjonalnym, czyli o uwarunkowaniach socjalizacji społecznej osób niepełnosprawnych. Red. Z. Gajdzicy. Kraków: „Impuls” 2008.
- Międzynarodowa Komisja Teologiczna: Nadzieja zbawienia dla dzieci zmarłych bez chrztu: dokument watykański. Radom: Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne POLWEN 2008.
- M ł y ń s k i J.: W kręgu aksjologii abiturientów Tarnowa: wartości osobowe, społeczne i religijno-moralne w świadomości młodzieży: studium socjologiczne. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej „Biblos” 2008.
- Moralne działanie chrześcijanina. Red. L. Melina. Tłum. L. Balter. Poznań: Pallottinum 2008.
- Moralne obrazy: społeczne i socjologiczne (de)konstrukcje seksualności. Red. E. Banaszak, P. Czajkowski. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego 2008.

- M r o c z k o w s k i I.: *Osoba i cielesność: moralne aspekty teologii ciała*. Wyd. 2. Warszawa: Instytut Papieża Jana Pawła II 2008.
- M y s ł e k W.: *Jan Paweł II wobec kwestii społecznej*. Warszawa: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP 2008.
- N a j f e l d J.: *„Agata”: anatomia manipulacji*. Warszawa: Wydawnictwo Fronda; Kraków: Wydawnictwo AA 2008.
- N a p i e r A. Y.: *Małżeństwo: krucha więź: w poszukiwaniu partnerstwa i trwałości*. Tłum. M. Cierpisz. Kraków: Wydawnictwo Znak 2008.
- Nasza pomoc душom czyśćcowym: nauka Kościoła, nabożeństwa, modlitwy*. Red. M. Czeakański. Kraków: Wydawnictwo „M” 2008.
- Nauczyciel akademicki w refleksji nad własną praktyką edukacyjną*. Red. A. A. Kotusiewicz, G. Koć-Seniuch. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak” Teresa i Józef Śnieciński; Wyższa Szkoła Pedagogiczna Związku Nauczycielstwa Polskiego 2008.
- Nauczyciel w świecie współczesnym*. Red. B. Muchacka, M. Szymański. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls” 2008.
- N e w m a n J. H.: *O krok bliżej... medytacje*. Tłum. K. Wołodźko. Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia 2008.
- Niebezpieczne idee we współczesnej nauce*. Red. J. Brockman. Tłum. A. Nowak. Sopot: Wydawnictwo Smak Słowa; Warszawa: Wydawnictwo SWPS Academica 2008.
- N o w a k E.: *Ethos w życiu publicznym*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2008.
- Nowe światło: Kościół a teologia dwudziestego wieku*. Red. T. Bartoś. Kraków: Wydawnictwo Homini 2008.
- Nowoczesność jako doświadczenie: dyscypliny, paradygmaty, dyskursy*. Red. A. Zeidler-Janiszewska, R. Nycz. Warszawa: Wydawnictwo Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej „Academica” 2008.
- N o w o s a d S.: *Jesteśmy z Wieczernika. Rekolekcje dla księży kapelanów Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego*. Tarnów: „Biblos” 2008.
- O autorytecie: w poszukiwaniu punktu odniesienia*. Red. J. Jagiełło. Kraków: Wydawnictwo Znak, Wydział Filozoficzny Papieskiej Akademii Teologicznej 2008.
- O różnych obliczach altruizmu*. Red. D. Rutkowska, A. Szuster. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar 2008.
- Oblicza bezdomności*. Red. M. Dębski, K. Stachura. Gdańsk: Uniwersytet Gdański 2008.
- O c h m a ń s k i W.: *Eutanazja nie jest alternatywą*. Kraków: Wydawnictwo „Salwator” 2008.
- Ochrona przyrody*. Red. M. Gwiazdowicz. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe Kancelarii Sejmu 2008.
- Optymalizacja porodu: zagadnienie interdyscyplinarne*. Red. E. Lichtenberg-Kokoszka, E. Janiuk, J. Dzierżanowski. Kraków: „Impuls” 2008.
- O s h o.: *Medytacja – pierwsza i ostatnia wolność: przewodnik po medytacjach*. Osho. Tłum. J. Grabiak. Wyd. 2. Warszawa: Wydawnictwo „Garmond” 2008.

- Osoby niepełnosprawne w społeczeństwie polskim okresu transformacji. Red. B. Skrętowicz, M. Komorska. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej 2008.
- O s t r o w s k i Z.: Ślubuję Ci... a co przed i po?: refleksje o narzeczeństwie i małżeństwie sakramentalnym. Wyd. 2. Poznań: Hlondianum 2008.
- P a c z u s k i R.: Ochrona środowiska: zarys wykładu, z uwzględnieniem obowiązującego porządku prawnego od dnia uzyskania przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej. Bydgoszcz: Oficyna Wydawnicza Branta 2008.
- P a p r z y c k a E.: Kobiety żyjące w pojedynkę: między wyborem a przymusem. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak” 2008.
- P a w l i k M.: Utopijny raj – New Age. Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia 2008.
- P a w l i n a K.: Aby umieć dobrze żyć. Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek 2008.
- P h a r o P.: Moralność a socjologia: sens i wartości między naturą i kulturą. Tłum. J. Stryczyk, J. Mariański. Warszawa: Oficyna Naukowa 2008.
- P i c a r d J.: Od ciemności Oświeceniem do światłości Chrystusa. Tłum. Z. Pająk. Kraków: eSPe 2008.
- P i e t r z a k E.: Wolność, równość i siostrzeństwo. Łódź: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej 2008.
- Pokolenie Benedykta: życiowe pytania młodych ludzi i odpowiedzi w duchu papieża. Red. N. Liminski, M. M. Bues, M. Borowczyk. Poznań: Księgarnia Świętego Wojciecha 2008.
- Pokolenie JP2: przeszłość i przyszłość zjawiska religijnego. Red. T. Szawiela. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe „Scholar” 2008.
- P o l i t i M.: Papa Wojtyła: pożegnanie. Tłum. J. Mikołajewski. Kraków: Wydawnictwo Literackie 2008.
- Pomiar ubóstwa: zmiany koncepcji i ich znaczenie: raport z badań. Red. I. Topińska. Warszawa: Instytut Pracy i Spraw Socjalnych 2008.
- Pomiędzy wpływem społecznym a manipulacją: typowe i nietypowe przejawy. Red. G. E. Kwiatkowska. Lublin: Wydawnictwo UMCS 2008.
- P o r i o n J.: Miłość i milczenie. Tłum. S. Sztuka. Kraków–Tyniec: Wydawnictwo Benedyktynów 2008.
- P o s p i s z y l I.: Patologie społeczne. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2008.
- P o t z M.: Granice wolności religijnej: kwestie wolności sumienia i wyznania oraz stosunku państwa do religii w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego 2008.
- P o u l i q u e n T. M.: Słowo darem życia: lektura duchowa Pisma Świętego w szkole *lectio divina*. Tłum. A. Kuryś. Kraków: Wydawnictwo eSPe 2008.
- Praca socjalna skoncentrowana na rozwiązaniach. Red. L. Miś. Kraków: Uniwersytet Jagielloński. Instytut Socjologii 2008.
- Problemy integracji imigrantów: koncepcje, badania polityki. Red. A. Grzymała-Kazłowska, S. Łodziński. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego 2008.

- Przedłużanie życia jako problem moralny. Red. B. Chyrowicz. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II 2008.
- Przemiany w postawach religijnych rodziców uczniów przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej. Red. G. Godawa. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Papieskiej Akademii Teologicznej 2008.
- Psychospołeczny profil osób bezdomnych w Trójmieście. Red. M. Dębski, S. Retowski. Gdańsk: Uniwersytet Gdański 2008.
- P y k a R.: Globalizacja, sprawiedliwość społeczna, efektywność ekonomiczna: francuskie dylematy. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego 2008.
- P y l a k B.: Egzorcyzmy i satanizm. W cieniu demonicznego zła. Lublin: „Adam” 2008.
- R a d e c k i A.: Towarzystwo powołanym. Kraków: Wydawnictwo eSpe 2008.
- R a k o c z y B.: Ustawa o stosunku państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej: komentarz. Warszawa: Wolters Kluwer Polska 2008.
- R a u Z.: Zapomniana wolność: w poszukiwaniu historycznych podstaw liberalizmu. Tłum. M. Przychodzeń. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe „Scholar” 2008.
- R a y n o r M. E.: Paradoks strategii: jak zapobiegać sytuacjom, w których zamiast oczekiwanego sukcesu doznajemy porażki. Tłum. D. Bakalarz. Warszawa: Wydawnictwo Studio Emka 2008.
- R i c o e u r P.: Żyć aż do śmierci – fragmenty. Tłum. A. Turczyn. Kraków: Tow. Autorów i Wydaw. Prac Nauk. „Universitas” 2008.
- Rodzina w kontekście współczesnych problemów wychowania. Red. B. Muchacka. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Papieskiej Akademii Teologicznej 2008.
- Rodzina wobec zagrożeń. Red. M. Duda. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Papieskiej Akademii Teologicznej 2008.
- R o g u l s k a A.: Oskarżyłam księdza: historia Ewy Orłowskiej. Warszawa: Wydawnictwo Nowy Świat 2008.
- R u p n i k M. I.: Poradnik dla spowiadających się: z rachunkiem sumienia. Tłum. A. Kownacka. Kraków: Wydawnictwo OO. Franciszkanów „Bratni Zew” 2008.
- R u s z e w s k i J.: Korupcja i inne zachowania nieetyczne w życiu publicznym: skrypt edukacyjny. Suwałki: Centrum Aktywności Społecznej Pryzmat 2008.
- R u s z k i e w i c z D.: Życie w pojedynkę: ucieczka od rodziny czy znak naszych czasów? Łódź: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej 2008.
- R y ś M.: Rodzinne uwarunkowania psychospołeczne funkcjonowania Dorosłych Dzieci Alkoholików. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2008.
- S a c k e r I. M.: Wolę umrzeć niż przytyć: jak zrozumieć i pokonać anoreksję i bulimię. Tłum. A. Mackiewicz. Poznań: Media Rodzina 2008.
- S a n s o n H.: Starość: powołanie i duchowość. Tłum. A. Foltńska. Pelplin: Wydawnictwo „Bernardinum” 2008.
- S c i l e p p i K. P.: Jak opiekować się rodzicami, którzy kiedyś opiekowali się Tobą. Tłum. D. Dziewońska. Warszawa: Bellona 2008.
- S c o t t C. T.: Czas komórek macierzystych: krótki wstęp do nadchodzącej medycznej rewolucji. Tłum. M. Betley. Gliwice: Centrum Kształcenia Akademickiego CKA 2008.

- Seksualność człowieka i obyczaje a polityka. Red. M. Szyszkowska. Warszawa: Wydawnictwo tCHu 2008.
- S e r g e e v i ě V.: Uzasadnienie dobra: filozofia moralna. Tłum. P. Rojek. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego 2008.
- Słownik bioetyki, biopolityki i ekofilozofii. Red. M. Ciszek, M. Bała. Warszawa: Polskie Towarzystwo Filozoficzne 2008.
- Służba kobiet w formacjach mundurowych w XXI wieku: materiał po konferencji. Red. A. Skrabacz. Warszawa: Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego 2008.
- S o s n o w s k i M.: Skazani na rynku pracy. Wyd. 2. Katowice: Śląskie Wydawnictwo Naukowe 2008.
- Społeczne korzyści zatrudniania osób niepełnosprawnych. Red. A. Barczyński. Warszawa: Krajowa Izba Gospodarczo-Rehabilitacyjna 2008.
- S r o g o s z T.: Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii: komentarz. Wyd. 2. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck 2008.
- S r o k a A.: Teologia narkotyku: o psychodelikach, szaleństwie, mistycznej paranoi i powrocie do Edenu. Warszawa: Eneteia. Wydawnictwo Psychologii i Kultury 2008.
- S t a r n a w s k i W.: Prawda jako zasada wychowania: podstawy pedagogii personalistycznej w nawiązaniu do myśli Karola Wojtyły – Jana Pawła II. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego 2008.
- S t a w r o w s k i Z.: Niemoralna demokracja. Kraków: Ośrodek Myśli Politycznej: Wyższa Szkoła Europejska im. ks. Józefa Tischnera 2008.
- S y m o n i d e s E.: Ochrona przyrody. Wyd. 2. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Wrocławskiego 2008.
- S z c z e r b a D.: Praktyczny leksykon modlitwy. Kraków: Wydawnictwo „M” 2008.
- S z e w c z y k A.: Problemy moralne w świecie informacji. Warszawa: Centrum Doradztwa i Informacji „Difin” 2008.
- S z m a g a l s k i J.: Stres i wypalenie zawodowe pracowników socjalnych. Wyd. 2. Warszawa: Instytut Rozwoju Służb Społecznych 2008.
- Ścieżki wychowania chrześcijańskiego. Red. S. Urbański. Warszawa: Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna „Adam” 2008.
- Ś l i p k o T.: Etyczny problem samobójstwa. Kraków: Petrus 2008.
- Ś l i w i ń s k i P. J.: Grzechy w kratkę: o spowiedzi, Kraków: Wydawnictwo Znak 2008.
- Świadek nadziei. Ks. prof. Janusz Nagórny twórca i nauczyciel teologii moralnej. Red. A. Derdziuk. Lublin–Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia 2008.
- Światowy Kongres Rodzin: Rodzina wiosną dla Europy i świata: wybór tekstów z IV Światowego Kongresu Rodzin, Warszawa 11-13 maja 2007. Red. T. Mazan, K. Mazela, M. Walaszczyk. Łomianki: Fundacja „Pomoc Rodzinie” 2008.
- Teoria opanowania trwogi: dyskurs w literaturze amerykańskiej. Red. M. Rusaczyk. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe „Scholar” 2008.

- Teraźniejszość i przyszłość osób niepełnosprawnych w kontekście społecznych zmian. Red. G. Miłkowska, B. Olszak-Krzyżanowska. Kraków: „Impuls” 2008.
- T e r e l a k J. F.: Człowiek i stres: koncepcje, źródła, reakcje, radzenie sobie, modyfikatory. Warszawa–Bydgoszcz: Oficyna Wydawnicza „Branta” 2008.
- T e r l i k o w s k i T. P.: Męczennicy komunizmu. Kraków: Dom Wydawniczy „Rafael” 2008.
- T e s s o r e D.: Post. Tłum. I. Burchacka. Warszawa: Wydawnictwo Księży Marianów MIC 2008.
- T h i e l e J.: Zmień swoje życie. Tłum. P. Filipi-Lechowska. Poznań: Wydawnictwo „W drodze” 2008.
- T o w a r e k P.: Egzorcyzm: historia, liturgia, teologia. Olsztyn: Studio Poligrafii Komputerowej „SQL” 2008.
- Tożsamość i obywatelstwo w społeczeństwie wielokulturowym. Red. E. H. Oleksy. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2008.
- Tradycja a nowoczesność: materiały z konferencji, 14-16 maja 2007 r. Red. E. Woźniak. Łódź: Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie 2008.
- T r o b i s c h I.: Łatwo się starzeć, ale trudniej dojrzewać. Tłum. E. Twardowska-Mucha. Częstochowa: Pomoc – Wydawnictwo Misjonarzy Krwi Chrystusa 2008.
- U r b a n W.: Lojalność klientów: modele, motywacja i pomiar. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2008.
- W poszukiwaniu swoistości człowieka. Red. G. Bugajak, J. Tomczyk. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego 2008.
- W trosce o godność człowieka. Red. S. Mazur, T. Syczewski. Drohiczyn 2008.
- W trosce o wewnętrzną wolność osoby. Red. M. Jankowska, M. Ryś. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego 2008.
- W a l k i e w i c z P.: Świeckość i konsekracja: instytuty świeckie w 60 lat po ogłoszeniu *Provida Mater Ecclesia*. Lublin: Wydawnictwo Polihymnia 2008.
- Wartości, postawy i więzi moralne w zmieniającym się społeczeństwie. Red. J. Mariański, L. Smyczek. Kraków: Wydawnictwo WAM, Polskie Wydawnictwo Socjologiczne 2008.
- W a r z e s z a k S.: Darować życie: bioetyka w debacie publicznej z Kościołem. Niepokalanów: Wydawnictwo Ojców Franciszkanów 2008.
- W a w e r R.: Animacja komputerowa w procesie kształcenia. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej 2008.
- Wiara i kultura: śmiały eksperyment Pana Boga. Red. J. Kulisz. Kraków: Wydawnictwo WAM 2008.
- W i l b e r K.: Małżeństwo rozumu z duszą: integracja nauki i religii. Tłum. H. Smagacz. Warszawa: Jacek Santorski & Co Agencja Wydawnicza 2008.
- W ł o s i ń s k i M.: Pedagogiczna i etyczna odpowiedzialność. Włocławek: Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna 2008.
- W o j c i e c h o w s k i M.: Moralna wyższość wolnej gospodarki: etyka chrześcijańska a ekonomia. Warszawa: Wydawnictwo Prohibita 2008.
- Wojna i pokój: prawa człowieka w konfliktach zbrojnych: zbiór materiałów. Red. T. Jasudowicz, M. Szuniewicz, M. Balcerzak. Toruń: Towarzystwo Naukowe

- Organizacji i Kierownictwa. Stowarzyszenie Wyższej Użyteczności „Dom Organizatora” 2008.
- Wolność i władza w życiu publicznym. Red. W. Zuziak, J. Mysona Byrska. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Papieskiej Akademii Teologicznej 2008.
- W o n s K.: Rozwój i zamieranie Instytutów zakonnych: kryteria rozeznawania. Kraków: Wydawnictwo „Salwator” 2008.
- W o r o n o w i c z B. T.: Na zdrowie! jak poradzić sobie z uzależnieniem od alkoholu. Poznań: Harbor Point Media Rodzina; Warszawa: Wydawnictwo Edukacyjne Parpamedia 2008.
- W o s i ń s k a W.: Oblicza globalizacji. Sopot: Smak Słowa 2008.
- W r o c z y ń s k i K.: Prawo wobec moralności. Antonia Rosminiego koncepcja filozofii prawa. Lublin: Wydawnictwo KUL 2008.
- Wybrane problemy badawcze z ochrony środowiska i wychowania fizycznego. Red. I. Chrzęścik. Olecko: Wydawnictwo Wszechnicy Mazurskiej; Warszawa: Wydział Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego 2008.
- Wychowanie w rodzinie chrześcijańskiej. W 25. rocznicę adhortacji apostolskiej Jana Pawła II *Familiaris consortio*. Przesłanie moralne Kościoła. Red. K. Jeżyna, T. Zadykowicz. Lublin: Wydawnictwo KUL 2008.
- Wychowanie: pojęcia, procesy, konteksty. T. 4: Interdyscyplinarne ujęcie. Red. M. Dudzik, M. Czerepaniak-Walczak. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne 2008.
- Wychowywanie w służbie praw człowieka. Red. J. Gocko, R. Sadowski. Warszawa: Towarzystwo Naukowe Franciszka Salezego 2008.
- Wykluczeni: wymiar społeczny, materialny i etniczny. Red. M. Jarosz. Warszawa: Instytut Studiów Politycznych PAN 2008.
- Z a b ł o c k a M.: Przewycięzanie nieśmiałości u dzieci. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar 2008.
- Z b i c i a k J.: Zagadnienie doskonałości kapłańskiej u św. Bernarda z Clairvaux. Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia 2008.
- Z g l i c z y ń s k i S.: Antysemityzm po polsku. Warszawa: Instytut Wydawniczy Książka i Prasa 2008.
- Z i ę b a S.: Perspektywy ekologii człowieka. Lublin: Wydawnictwo KUL 2008.
- Z i m m e r R.: Moraliści europejscy: przewodnik. Tłum. P. Graczyk. Warszawa: Prószyński i S-ka 2008.
- Z i m n y R.: Kreowanie obrazów świata w tekstach reklamowych. Warszawa: Trio 2008.
- Ž i ž e k S.: O wierze. Tłum. B. Baran. Warszawa: Wydawnictwo Aletheia 2008.
- Z n a n i e c k i F.: Metoda socjologii. Tłum. E. Hałas. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2008.
- Zobowiązani do wiary: po dwudziestu latach na drodze wyznaczonej przez Jana Pawła II. Red. J. Stala, J. Królikowski. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej „Biblos” 2008.
- Z w o l i ń s k i A.: Chciwość. Radom: Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne POLWEN 2008.

- Z w o l i ń s k i A.: Gniew. Radom: Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne POLWEN 2008.
- Z w o l i ń s k i A.: Lenistwo. Radom: Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne POLWEN 2008.
- Z w o l i ń s k i A.: Nieumiarkowanie. Radom: Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne POLWEN 2008.
- Z w o l i ń s k i A.: Reinkarnacja i wędrówka dusz. Kraków: Wydawnictwo Petrus 2008.

II. ARTYKUŁY

- A d a m c z y k D.: Wychowanie do wstydlivosti w perspektywie rozprawy Karola Wojtyły *Miłość i odpowiedzialność*. „Studia Theologica Varsaviensia” 46:2008 nr 1 s. 181-202.
- A n d r y s z c z a k P.: Autonomia podmiotu politycznego w ujęciu Johna Rawlsa. „Analecta Cracoviensia” 40:2008 s. 3-14.
- B a c h - G o l e c k a D.: Jak być dobrym Polakiem? Patriotyzm w ujęciu Sługi Bożego o. Jacka Woronieckiego OP. „Studia Loviciensia” 10:2008 s. 95-104.
- B a j d a J.: „Świętość – Słowa”. Refleksja na marginesie poematu Norwida *Rzecz o wolności słowa*. „Studia nad Rodziną” 12:2008 nr 1-2 s. 17-27.
- B a j d a J.: Ciało jako przestrzeń życia. „Ethos” 21:2008 nr 4 s. 58-67.
- B a j d a J.: Interpretacja filozoficzno-teologiczna prawa osoby w świetle wypowiedzi papieskich. „Studia nad Rodziną” 12:2008 nr 1-2 s. 99-112.
- B a r r a g á n J. L.: Zdrowie jako dążenie do harmonii. „Społeczeństwo” 18(14): 2008 s. 189-196.
- B a r t k o w i c z W.: Narracyjność jako postulat współczesnej teologii małżeństwa. „Teologia i Moralność” 4:2008 s. 7-18.
- B a r t k o w i c z W.: Próba oceny dyskusji wokół *Humanae vitae*. „Teologia i Moralność” 3:2008 s. 7-17.
- B a r t n i k C.: Czym są znaki czasu? „Ateneum Kapłańskie” 2008 t. 150 s. 422-432.
- B a s s a B.: Prawo do życia nienaruszalnym prawem człowieka. „Studia nad Rodziną” 12:2008 nr 1-2 s. 133-143.
- B a t o r y A. M.: Przejawy wielogłosowości w doświadczeniu moralności. „Zeszyty Naukowe KUL” 51:2008 nr 2 s. 75-93.
- B e d n a r c z y k R.: Wstęp do etyki. Zamyślenia nad etyką zawodu nauczyciela. „Katecheta” 52:2008 nr 1 s. 3-10.
- B e ł c h K.: Godność osoby ludzkiej a zadania państwa w świetle nauki społecznej Kościoła. „Studia Theologica Varsaviensia” 46:2008 nr 1 s. 169-179.
- B i a ł y S.: Deklaracyjny charakter praw człowieka: umowa społeczna od Thomasa Hobbesa i Johna Locke’a do René Cassina. „Studia nad Rodziną” 12:2008 nr 1-2 s. 113-124.
- B i a ł y S.: Zabić dziecko, żeby mieć dziecko – etyczne aspekty dyskusji o finansowaniu zapłodnienia „in vitro”. „Studia Teologiczne” 26:2008 s. 247-258.

- B i l i c k a B.: Szkoła katolicka jako miejsce dialogu w nauczaniu Kościoła katolickiego po Soborze Watykańskim II. „Filozofia Dialogu” 6:2008 s. 35-50.
- B o h d a n o w i c z A.: Afirmacja życia i jego nowy wymiar według encykliki Jana Pawła II *Evangelium vitae*. „Ateneum Kapłańskie” 2008 t. 150 s. 18-28.
- B o h d a n o w i c z A.: Istota miłości i jej postaci. „Teologia i Moralność” 4:2008 nr 2 s. 19-30.
- B o ł o z W.: Integralna ochrona środowiska w nauczaniu Jana Pawła II. „Studia Ecologiae et Bioethicae” 6:2008 s. 117-127.
- B o r k o w s k i P.: Koncepcja władzy państwowej w encyklikach Leona XIII. „Społeczeństwo” 18(14):2008 s. 81-97.
- B o r k o w s k i P.: Od chrześcijaństwa do polityki: koncepcja Antonia Rosminiego. „Społeczeństwo” 18(14):2008 s. 543-553.
- B o r o w i k Z.: Biopolityka bez etyki? „Społeczeństwo” 18(14):2008 nr 1 s. 11-12.
- B o r t k i e w i c z P.: Metodologiczne problemy antropologii teologicznomoralnej. W: Antropologia teologicznomoralna. Koncepcje – kontrowersje – inspiracje. Materiały z sympozjum. Kamień Śląski, 10-12 czerwca 2007 r. Red. I. Mroczkowski, J. A. Sobkowiak. Warszawa: Stowarzyszenie Teologów Moralistów, Wydawnictwo UKSW 2008 s. 97-114.
- B o r t k i e w i c z P.: Nauczyciel czy uczeń? O wolności sumienia i jego wychowaniu. Wydawnictwo „W drodze” 2008 nr 3 s. 19-29.
- B r a m b i l l a F. G.: Rodzina i dobro wspólne. „Społeczeństwo” 18(14):2008 s. 339-351.
- B r a m o r s k i J.: Chrzęścijanin jako świadek piękna. „Ateneum Kapłańskie” 2008 t. 150 s. 244-264.
- B r a m o r s k i J.: Cnoty teologalne w życiu moralnym chrześcijanina. „Studia Gdańskie” 23:2008 s. 31-75.
- B r z o z o w s k i T. T.: Kryzys dialogu w społeczeństwie postindustrialnym. „Filozofia Dialogu” 6:2008 s. 119-135.
- B r z o z o w s k i T. T.: Nadzieja możliwością doświadczenia transcendencji bytu ludzkiego. „Filozofia Religii” 4:2008 s. 161-172.
- B u d n i a k J.: Kościoły: katolicki i ewangelicki – w obronie godności małżeńskiej i rodzinnej. „Socjologia Religii” 6:2008 s. 183-191.
- B u d z y Ń s k a E.: Zaufanie – moralny fundament zdrowia. „Socjologia Religii” 6:2008 s. 37-55.
- B u k s i k D.: Rozwój jako integralny element życia kapłańskiego i konsekrowanego. „Edukacja. Teologia i Dialog” 5:2008 s. 39-53.
- B u t t i g l i o n e R.: Nowa koncepcja praw człowieka. „Więź” 51:2008 nr 2-3 s. 62-71.
- C a p o v i l l a L.: Rodzina ludzka wspólnotą pokoju. „Społeczeństwo” 18(14):2008 s. 57-68.
- C a s a n o v a J.: Katolicyzm a sekularyzacja. Tłum. M. Pasicka. „Znak” 60:2008 nr 10 s. 74-89.
- C e b r a t S.: Zapłodnienie *in vitro* – dylematy genetyka. „Znak” 60:2008 nr 4 s. 43-53.

- C e k i e r a C. M.: Psychospołeczne kryteria dojrzałości do celibatu i stanu duchownego (badania kandydatów do życia konsekrowanego). „Edukacja. Teologia i Dialog” 5:2008 s. 109-120.
- C h ł o p o w i e c M.: Aspekty historyczne w rozwoju teologii pokuty okresu patrystycznego (do św. Cypriana). „Teologia i Moralność” 3:2008 s. 191-207.
- C h m i e l e w s k i M.: Ciało a duchowość. Zarys problematyki. „Ethos” 21:2008 nr 4 s. 47-57.
- C h o l e w a M.: Kryzysy religijne z perspektywy osób duchownych. „Edukacja. Teologia i Dialog” 5:2008 s. 227-243.
- C h r z ą s t o w s k a M.: Katolicy świeccy w Kościele w świetle jego nauczania społecznego. „Społeczeństwo i Kościół” 5:2008 s. 15-24.
- C h u d a M.: Problematyka grzechu jako doświadczenia religijnego: grzech i kara w teologii prawosławnej a tradycja apokatastazy. „Filozofia Religii” 4:2008 s. 291-308.
- C h y r o w i c z B.: Cierpienie ludzi – cierpienie zwierząt. „Znak” 60:2008 nr 6 s. 59-72.
- C h y r o w i c z B.: Problem początku ludzkiego życia na tle sporu o istotę człowieczeństwa. „Studia Bydgoskie” 2:2008 s. 5-14.
- C i s z e k M.: Etyczne podstawy polityki zrównoważonego rozwoju. „Studia Ecologiae et Bioethicae” 6:2008 s. 153-163.
- C i s z e k M.: Poglądy bioetyczne i ekofilozoficzne w społecznym nauczaniu Jana Pawła II (na przykładzie wybranych encyklik). „Studia Ecologiae et Bioethicae” 6:2008 s. 191-197.
- C z e k a l s k i R.: Recepcja pojęcia „autonomia” w posoborowej teologii moralnej. „Collectanea Theologica” 78:2008 nr 3 s. 120-132.
- D’ A g o s t i n o F.: Dokąd zmierza biopolityka? „Społeczeństwo” 18(14):2008 nr 1 s. 21-36.
- D e c I.: Kultura – doskonalenie uzdolnień ducha i ciała. „Społeczeństwo” 18(14):2008 nr 1 s. 37-46.
- D e c y k J.: Eucharystia „fons et culmen” życia Kościoła według Benedykta XVI. „Studia Loviciensia” 10:2008 s. 53-83.
- D e r d z i u k A.: Antropologia teologicznomoralna. Koncepcje – kontrowersje – inspiracje. Głos w dyskusji. W: Antropologia teologicznomoralna. Koncepcje – kontrowersje – inspiracje. Materiały z sympozjum. Kamień Śląski, 10-12 czerwca 2007 r. Red. I. Mroczkowski, J. Sobkowiak. Warszawa: Stowarzyszenie Teologów Moralistów, Wydawnictwo UKSW 2008 s. 125-130.
- D e r d z i u k A.: Dynamizm powstawania grzechu nałogowego. „Sosnowieckie Studia Teologiczne” 8:2008 s. 235-251.
- D e r d z i u k A.: Formacja młodych kapucynów w Zakrocymiu. W: Kapucyni w Zakrocymiu – 250 lat obecności. Red. T. Płonka. Sandomierz-Zakrocym 2008 s. 175-194.
- D e r d z i u k A.: Inwestycja w patriotyzm. „Kontrola Państwowa” 53:2008 nr 2 s. 110-121.

- D e r d z i u k A.: Ksiądz Janusz Nagórny świadek teologii nadziei. W: Świadek nadziei. Ks. prof. Janusz Nagórny twórca i nauczyciel teologii moralnej. Red. A. Derdziuk. Lublin 2008 s. 15-35.
- D e r d z i u k A.: Miejsce teologii w zmieniających się społeczeństwach. „Przegląd Uniwersytecki” 20:2008 nr (111) s. 14-15.
- D e r d z i u k A.: Posłuszeństwo wojskowe jako powinność etyczna. W: Etyka żołnierska. Etyka w służbie ojczyźnie. Red. K. Jeżyna, J. Gałkowski, M. Kalinowski. Warszawa 2008 s. 131-140.
- D e r d z i u k A.: Trynitarna refleksja teologicznomoralna. W: Świadek nadziei. Ks. prof. Janusz Nagórny twórca i nauczyciel teologii moralnej. Red. A. Derdziuk. Lublin 2008 s. 195-205.
- D e r d z i u k A.: Uwielbieniowy wymiar modlitwy prośby. W: *Homo orans*. T. 8. Modlitwa błagalna. Red. J. Misiurek, J. Popławski, K. Burski. Lublin 2008 s. 87-96.
- D e r d z i u k A.: Znaczenie zadośćuczynienia w kontekście sakramentu pokuty. „Przegląd Homiletyczny” 12:2008 s. 101-110.
- D e r d z i u k A.: Bracia Mniejsi Kapucyni w Australii. „Studia Franciszkańskie” 18:2008 s. 329-338.
- D e r d z i u k A.: Chrystocentryzmy parcjalne w teologii moralnej. „Roczniki Teologiczne” 55:2008 z. 3 s. 19-29.
- D e r d z i u k A.: Konsekracja zakonna i poszukiwanie woli Bożej jako nasza odpowiedź na zagrożenia współczesnej cywilizacji. „Via consecrata” 11:2008 nr 11 s. 18-30.
- D e r d z i u k A.: Księdza Wojciecha Piwowarczyka nauka o charakterze. W: Wychowanie w rodzinie chrześcijańskiej. W 25 rocznicę adhortacji apostolskiej *Familiaris consortio*. Red. K. Jeżyna, T. Zadykowicz. Lublin 2008 s. 221-232.
- D e r d z i u k A.: Posługa spowiednika wobec emigrantów odwiedzających parafię. „Memoranda. Wiadomości Archidiecezji Lubelskiej” 82:2008 s. 1011-1027.
- D e r d z i u k A.: Spowiednik wobec problemu antykoncepcji – roztropne milczenie czy napiętnowanie? W: Naturalne planowanie rodziny w ujęciu wybranych dyscyplin naukowych. Red. W. Wieczorek i in. Lublin: Gaudium 2008 s. 79-92.
- D e r d z i u k A.: Teologia moralna w funkcji formowania osoby i wspólnoty. W: Personalizm polski. Red. M. Rusecki. Lublin: Wydawnictwo KUL 2008 s. 377-402.
- D e r d z i u k A.: Wychowawcza rola rodziny w rozpoznawaniu powołania. W: Wychowanie w rodzinie chrześcijańskiej. W 25 rocznicę adhortacji apostolskiej *Familiaris consortio*. Red. K. Jeżyna, T. Zadykowicz. Lublin 2008 s. 153-166.
- D r o ż d ż A.: Bierzmowanie w całokształcie chrześcijańskiej moralności. „Studia Bydgoskie” 2:2008 s. 207-221.
- D u d z i a k U.: Depresja – ujęcie integralne dla rodzin i duszpasterzy. Epidemiologia, symptomatologia, etiologia oraz terapia zaburzeń depresyjnych. „Roczniki Teologiczne” 55:2008 z. 10 s. 265-284.
- D z i u b a A. F.: Dynamika miłosierdzia w orędziu nagrody i kary. „Rocznik Teologii Katolickiej” 7:2008 s. 71-97.
- D z i u b a A. F.: Eucharystia a Stare i Nowe Przymierze. „Studia Theologica Varsaviensia” 46:2008 nr 2 s. 107-133.

- D z i u b a A. F.: Pytania wokół życia, umierania i śmierci człowieka. „Warszawskie Studia Pastoralne” 2008 nr 8 s. 158-177.
- D z i u b a A. F.: Społeczne orędzie Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Prymasa Polski. „Warszawskie Studia Pastoralne” 2008 nr 7 s. 153-163.
- D z i u b a A. F.: Wokół ewangelizacji hiszpańskiej w Indiach Zachodnich według Bartłomieja de Las Casas OP (†1566). „Studia Loviciensia” 10:2008 s. 123-156.
- E w e r t o w s k i S.: „Karta Praw Podstawowych” Unii Europejskiej. Aspekty społeczno-ekonomiczne w wybranej publicystyce prasowej. „Studia Elbląskie” 9:2008 s. 207-231.
- F i a ł k o w s k i M.: Życie społeczno-polityczne miejscem zaangażowania katolików świeckich. „Roczniki Teologiczne” 55:2008 z. 5 s. 95-106.
- F r y z e ł K.: Sakrament pojednania misją redemptorystów. „Studia Redemptorystowskie” 6:2008 s. 156-170.
- G a j e w s k a M.: Kościół i kremacja. Dylematy katolików. „Społeczeństwo i Kościół” 5:2008 s. 197-218.
- G a l l a g h e r R.: Wkład o. Bernarda Häringa w prace Soboru Watykańskiego II. „Studia Redemptorystowskie” 6:2008 s. 124-135.
- G e n d e r a A.: Moralność aktu małżeńskiego a współdziałanie w złu antykoncepcji. „Teologia i Moralność” 3:2008 s. 99-114.
- G e n t i l i C.: Encyklika *Spe salvi* – społeczny wymiar nadziei. „Społeczeństwo” 18(14):2008 nr 1 s. 13-19.
- G e n t i l i C.: Zobowiązujące dziedzictwo Jana Pawła II. „Społeczeństwo” 18(14):2008 s. 165-170.
- G i e r t y c h W.: Nowe prawo Ducha Świętego – szczytem chrześcijańskiej orientacji moralnej. W: Antropologia teologicznomoralna. Koncepcje – kontrowersje – inspiracje. Materiały z sympozjum. Kamień Śląski, 10-12 czerwca 2007 r. Red. I. Mroczkowski, J. A. Sobkowiak. Warszawa: Stowarzyszenie Teologów Moralistów, Wydawnictwo UKSW 2008 s. 39-56.
- G l o m b i k K.: Hierarchiczność czy komplementarność? Teologiczna interpretacja relacji charyzmatów dziewictwa i małżeństwa. „Teologia i Moralność” 4:2008 s. 61-80.
- G ł ó d F.: Kapłan a miłosierdzie okazywane bliźnim. „Edukacja. Teologia i Dialog” 5:2008 s. 11-24.
- G ł u s z a T.: Społeczna misja ludzkości na przykładzie Rdz 1, 27-28. „Ateneum Kapłańskie” 2008 t. 150 s. 42-50.
- G o c k o J., C h r z e ś c i j a n e k S.: Wezwanie do miłosierdzia w życiu społecznym. Studium na kanwie *Dzienniczka* św. Faustyny Kowalskiej i nauczania społecznego Jana Pawła II. „Seminare” 26:2009 s. 185-199.
- G o c k o J.: „Sub luce Evangelii” (KDK 46). O potrzebie ewangelicznego rozeznawania znaków czasu. W: Znaki czasu – czas znaków. Red. K. Mielcarek i in. Lublin: Wydawnictwo KUL 2008 s. 85-99.
- G o c k o J.: *Constructio et consecratio mundi* – zapomniane idee teologii rzeczywistości ziemskich (cz. I). „Roczniki Teologiczne” 55:2008 z. 3 s. 63-77.

- G o c k o J.: Prawa człowieka z perspektywy katolickiej nauki społecznej. W: Wychowywać w służbie praw człowieka. Red. J. Gocko, R. Sadowski. Warszawa 2008 s. 29-42.
- G o c k o J.: Teologiczny charakter społecznej nauki Kościoła. W: Świadek nadziei. Ks. Prof. Janusz Nagórny twórca i nauczyciel teologii moralnej. Red. A. Derdziuk. Lublin 2008 s. 403-418.
- G o l a n Z.: Kryzysy w życiu kapłana. „Edukacja. Teologia i Dialog” 5:2008 s. 275-286.
- G o ł ę b i e w s k i Ł.: Dzień Pański – obowiązek uczestniczenia w niedzielnej Mszy Świętej. „Studia Loviciensia” 10:2008 s. 175-186.
- G o n d e k M. J.: Problem celu ludzkiej pracy. „Zeszyty Naukowe KUL” 51:2008 nr 4 s. 17-35.
- G ó r a l c z y k P.: Afirmacja drugiego człowieka. „Studia Theologica Varsaviensia” 46:2008 nr 1 s. 81-96.
- G ó r a l c z y k P.: Dialogiczny charakter wiary i prawdy. „Warszawskie Studia Pastoralne” 2008 nr 8 s. 77-93.
- G ó ź d ź K.: Człowiek w czasie – czas w człowieku. Człowiek jako znak czasu. „Ateneum Kapłańskie” 2008 t. 150 s. 433-445.
- G r o c h o w s k a I.: Poznanie prawdy i zdolność przewidywania w naukach przyrodniczych. „Studia Ecologiae et Bioethicae” 6:2008 s. 471-484.
- H a d r y ś J.: Miłość małżeńska w życiu św. Joanny Berety Molla w świetle *Humanae vitae* Pawła VI. „Teologia i Moralność” 3:2008 s. 61-74.
- H a r y ś J.: Cierpienie na drodze do zjednoczenia z Bogiem Teresy z Los Andes w świetle jej *Dziennika* i *Listów*. „Poznańskie Studia Teologiczne” 22:2008 s. 133-150.
- H r y n i e w i c z W.: Chrześcijaństwo a świat przyrody. „Znak” 60:2008 nr 6 s. 29-48.
- H u z a r e k T.: Realizm etyczny Karola Wojtyły. „Studia Pelplińskie” 40:2008 s. 53-58.
- I d ź k o w s k i J.: Znaki czasu w kontekście działania Boga w świecie. „Ateneum Kapłańskie” 2008 t. 150 s. 446-465.
- J a c k o w i a k D.: Syndrom wypalenia zawodowego. „Katecheza rodzinna, parafia i szkoła” 6:2008 s. 111-116.
- J e d y n a k M.: Postawy i zachowania moralne osób niepełnosprawnych. „Sociologia Religii” 6:2008 s. 169-182.
- J e ż y n a K.: Dziecko wartością rodziny, narodu i Kościoła. W: Wychowanie w rodzinie chrześcijańskiej. W 25. rocznicę adhortacji apostolskiej Jana Pawła II *Familiaris consortio*. Przesłanie moralne Kościoła. Red. K. Jeżyna, T. Zadykowicz. Lublin: Wydawnictwo KUL 2008 s. 117-152.
- J e ż y n a K.: Moralność chrześcijańska istotnym przesłaniem nowej ewangelizacji. W: *Gaudium in litteris*. Księga Jubileuszowa ku czci Księdza Arcybiskupa Profesora Stanisława Wielgusa. Red. S. Janeczek, W. Bajor, M. Maciołek. Lublin 2008 s. 185-197.
- J e ż y n a K.: Posłannictwo kapłanów w nowej ewangelizacji. „Roczniki Teologiczne” 55:2008 z. 3 s. 95-106.

- Jeżyna K.: Wezwanie do apostołstwa i ewangelizacji. W: Świadek nadziei. Ks. Prof. Janusz Nagórny twórca i nauczyciel teologii moralnej. Red. A. Derdziuk. Lublin 2008 s. 487-496.
- Jeżyna K.: Wychowanie do wartości moralnych. W: Etyka żołnierska. Etyka w służbie Ojczyźnie. Red. K. Jeżyna, J. Gałkowski, M. Kalinowski. Warszawa 2008.
- Jeździński A.: Dziś i jutro Europy według Benedykta XVI. „Społeczeństwo” 18(14):2008 s. 511-517.
- Kalinowski M.: Miłość społeczna w posłudze hospicyjnej. „Roczniki Teologiczne” 55:2008 z. 10 s. 117-128.
- Kalniuk J.: Chrześcijański wymiar czystości przedmałżeńskiej w kontekście daru i zadania. „Analecta Cracoviensia” 40:2008 s. 139-151.
- Kalocinski T.: O prawdziwą demokrację. Nauczanie Jana Pawła II o demokracji w *Centesimus annus* jako efekt ewolucji magisterium społecznego. „Studia Bydgoskie” 2:2008 s. 321-336.
- Kamiński R.: Uwarunkowania i zasady zaangażowania katolików świeckich w życiu publicznym. „Roczniki Teologiczne” 55:2008 z. 5 s. 83-94.
- Kania W.: La ley natural y los valores a la luz de la filosofía tomista de T. Ślipko. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 41:2008 s. 322-329.
- Kaniowska M.: Globalne przyczyny zmian klimatu i ich przewidywany wpływ na środowisko. „Studia Ecologiae et Bioethicae” 6:2008 s. 533-538.
- Kantor R.: Sumienie chrześcijańskie a rozwód cywilny. „Resovia Sacra” 14-15:2007-2008 s. 93-104.
- Katol A. J.: Naturalne prawo moralne a antykoncepcja. „Ateneum Kapłańskie” 2008 t. 150 s. 275-290.
- Kawęcki W.: Próba diagnozy współczesnej kultury. „Studia Redemptorystowskie” 6:2008 s. 143-155.
- Kędziński J.: Wokół problemu rozpoznawania znaków czasu. „Ateneum Kapłańskie” 2008 t. 150 s. 481-486.
- Kędziora K.: Henry Sidgwick i John Rawls o neutralności normatywnej teorii moralnej. „Etyka” 41:2008 s. 130-146.
- Kiejkowski P.: Tajemnica człowieka w encyklikach Benedykta XVI. „Studia Gnesnensia” 22:2008 s. 113-132.
- Kieniiewicz P.: Godność człowieka w perspektywie teologicznomoralnej. „Bioetyczne Zeszyty Pediatрії” 5:2008 s. 20-29.
- Kieniiewicz P.: Meandry współczesnej transplantologii. Częstochowa 2008.
- Kieniiewicz P.: Problem animacji w kontekście dogmatu o Wcieleniu i Niepokalanym Poczęciu. „Roczniki Teologiczne” 55:2008 z. 3 s. 107-120.
- Kieniiewicz P.: Stygmatyzacja osób chorych psychicznie jako problem moralny. W: Antropologia teologicznomoralna. Koncepcje, kontrowersje, inspiracje. Red. I. Mroczkowski, J. A. Sobkowiak. Warszawa: Stowarzyszenie Teologów Moralistów, Wydawnictwo UKSW 2008 s. 153-164.
- Kieniiewicz P.: Zadania polityków inspirujących się Ewangelią. W: Świadek nadziei. Ks. prof. Janusz Nagórny twórca i nauczyciel teologii moralnej. Red. A. Derdziuk. Lublin 2008 s. 539-547.

- K i e t l i ń s k i K.: Nauczanie Jana Pawła II w perspektywie Bożej pedagogii. W: Nauczanie Jana Pawła II a współczesna aksjologia pedagogiczna. Red. J. Placha, W. Seroczyński, E. Wolter. Warszawa: Instytut Papieża Jana Pawła II 2008 s. 19-27.
- K i e t l i ń s k i K.: Praca jako wyraz współczesnego patriotyzmu. „Studia Theologica Varsaviensia” 46:2008 nr 1 s. 97-108.
- K i e t l i ń s k i K.: Problemy moralne, religijne i narodowe na podstawie Dziennika Bogdana Jańskiego (1830-1839). „Roczniki Teologiczne Warszawsko-Praskie” 4:2008 s. 49-61.
- K i e t l i ń s k i K.: Zjawisko agnostycyzmu w dokumentach Kościoła katolickiego. „Studia Theologica Varsaviensia” 46:2008 nr 2 s. 225-236.
- K l e j k o w s k i P.: Motyw antropologiczny w encyklice Benedykta XVI *Deus Caritas est*. „Poznańskie Studia Teologiczne” 22:2008 s. 151-162.
- K l u z M.: Miejsce i misja człowieka w podeszłym wieku we współczesnym społeczeństwie i świecie. „Bielsko-Żywieckie Studia Teologiczne” 2:2008 s. 153-166.
- K l u z M.: Ocalenie w niemodnym słowie „nawrócenie”. „Currenda” 158:2008 nr 2 s. 149-161.
- K l u z M.: Służebnica Pańska wzorem misji Kościoła dla współczesnego świata. „Polonia Sacra” 2:2008 s. 145-159.
- K l u z M.: Współczesne moralno-wychowawcze aspekty ludzkiej płciowości. „Tarnowskie Studia Teologiczne” 27:2008 nr 1 s. 57-69.
- K l u z M.: Wychowanie do miłości, prawdy i wolności w rodzinie a wyzwania cywilizacji. „Społeczeństwo i Rodzina” 2:2008 nr 15 s. 72-89.
- K n o t z K.: Obrona wiary katolickiej czy negacja sakramentu małżeństwa. „W drodze” 2008 nr 6 s. 33-52.
- K n o t z K.: Zasady moralnej oceny czynów. „W drodze” 2008 nr 9 s. 58-64.
- K o c h a n i e w i c z B.: Tradycja w nauczaniu Jana Pawła II. „Studia Gnesnensia” 22:2008 s. 71-81.
- K o s m o l s k i W.: Teolog wobec psychoterapii. Szanse i zagrożenia. „Studia Bydgoskie” 2:2008 s. 107-119.
- K o ż u c h o w s k i J.: Wartość czy godność człowieka? Roberta Spaemanna wizja godności ludzkiej. „Studia Elbląskie” 9:2008 s. 191-206.
- K r a c i k S.: Wolność a prawda o dobru w encyklice *Veritatis splendor*. „Ateneum Kapłańskie” 2008 t. 150 s. 320-331.
- K r a j T.: Wokół dyskusji na temat zapłodnienia *in vitro*. „Teologia i Moralność” 4:2008 s. 107-118.
- K r a j e w s k i K.: Osoba – ciało – płeć. „Ethos” 21:2008 nr 4 s. 35-46.
- K r e c z m a ń s k a R.: Znaczenie doktrynalne Encykliki Jana Pawła II *Evangelium vitae*. „Studia Loviciensia” 10:2008 s. 219-228.
- K r ó l R.: Znamiona ludzkiej egzystencji według Tadeusza Ślipki. „Studia Paradyskie” 17-18:2007-2008 s. 23-30.
- K u c z a G.: Osoba ludzka a wolność religijna w świetle Deklaracji *Dignitatis humanae* II Soboru Watykańskiego. „Ateneum Kapłańskie” 2008 t. 150 s. 29-41.
- K u c z e r R.: Miłość – odpowiedzialność – rodzicielstwo. Profetyczny wymiar encykliki Pawła VI *Humanae vitae*. „Teologia i Moralność” 3:2008 s. 29-44.

- K u c z e r R.: Treści teologicznomoralne w maryjnym nauczaniu Jana Pawła II do Polaków. „*Salvatoris Mater*” 10:2008 nr 1 s. 273-338.
- K u d e l s k i G.: Nie bądźcie Kainami! Rozważania na kanwie encykliki Jana Pawła II *Evangelium vitae*. „*Studia Pelplińskie*” 40:2008 s. 97-108.
- K u l b a t W.: Sekularyzacja w perspektywie teologii. „*Łódzkie Studia Teologiczne*” 17:2008 s. 229-246.
- K u l i g o w s k i R.: Duch Święty a moralność chrześcijańska w nauczaniu św. Pawła. „*Studia Bydgoskie*” 2:2008 s. 138-147.
- K u l i g o w s k i R.: Miłość małżeńska według *Humanae vitae*. „*Teologia i Moralność*” 3:2008 s. 45-60.
- K u ł a c z o w s k i J.: „Karta Praw Rodziny” jako zwieńczenie wychowawczej myśli Kościoła. „*Studia nad Rodziną*” 12:2008 nr 1-2 s. 169-180.
- K u p c z a k J.: Ludzkie ciało – widzialny znak tego, co niewidzialne. „*Filozofia Chrześcijańska*” 5:2008 s. 55-64.
- K u p c z a k J.: O chrześcijańskiej wolności w postchrześcijańskiej kulturze: pewne propozycje diagnozy i metody badawczej. W: *Antropologia teologicznomoralna. Koncepcje – kontrowersje – inspiracje. Materiały z sympozjum. Kamień Śląski, 10-12 czerwca 2007 r.* Red. I. Mroczkowski, J. A. Sobkowiak. Warszawa: Stowarzyszenie Teologów Moralistów, Wydawnictwo UKSW 2008 s. 83-96.
- K w i a t k o w s k i K.: Problematyka antykoncepcji w konfesjonale. „*Memoranda. Wiadomości Archidiecezji Lubelskiej*” 81:2007 s. 503-514.
- K w i a t k o w s k i K.: Wychowanie religijne w rodzinie. W: *Wychowanie w rodzinie chrześcijańskiej. W 25. rocznicę adhortacji apostolskiej Jana Pawła II Familiaris consortio. Przesłanie moralne Kościoła.* Red. K. Jeżyna, T. Zadykowicz. Lublin 2008 s. 53-65.
- L a u n A.: *Humanae vitae* – niepotrzebny ciężar czy źródło miłości? (tłum. P. Mikulska). „*Ethos*” 21:2008 nr 4 s. 142-147.
- L a z a r i - R a d e k de K.: „The Methods of Ethics” Henry Sidgwicka, czyli poszukiwanie świeckiej moralności. „*Etyka*” 41:2008 s. 23-42.
- L e j b m a n H.: Miłość oblubieńcza i małżeńska w świetle dramatu Karola Wojtyły *Przed sklepem jubilera*. „*Filozofia Chrześcijańska*” 5:2008 s. 65-80.
- L e w a n d o w s k i J.: Miłość chrześcijańska w nauczaniu Ojca Świętego Benedykta XVI. „*Ateneum Kapłańskie*” 2008 t. 150 s. 90-93.
- L u b o w i c k a G.: Dialogiczny wymiar odpowiedzialności. „*Filozofia Dialogu*” 6:2008 s. 101-112.
- Ł a p i ń s k i J. L.: Semantyczno-pragmatyczne znaczenie natury. „*Studia Ecologiae et Bioethicae*” 6:2008 s. 107-116.
- M a k s e l o n J.: Psychologiczne aspekty nadziei w encyklice *Spe salvi*. „*Analecta Cracoviensia*” 40:2008 s. 51-59.
- M a l e s a M.: Urlika Meinhof i jej związek z *Humanae vitae*. „*Teologia i Moralność*” 3:2008 s. 151-156.
- M a n z o n e G.: Osoba, wartości i role społeczne. „*Społeczeństwo*” 18(14):2008 s. 361-375.
- M a r e n g o G.: Plan Boży wobec małżeństwa i rodziny (tłum. P. Mikulska). „*Ethos*” 21:2008 nr 4 s. 117-130.

- M a r i a ń s k i J.: Moralność jako fakt społeczny. „Socjologia Religii” 6:2008 s. 11-35.
- M a r o ń G.: Sprawiedliwość według Roberta Nozicka w perspektywie libertaria-
nizmu. „Resovia Sacra” 14-15:2007-2008 s. 319-337.
- M a r t i n o R. R.: Elementy nauki społecznej Kościoła w encyklice *Deus caritas
est*. „Społeczeństwo” 18(14):2008 s. 47-55.
- M a t u s z c z a k G.: Doświadczenie religijne a etyka sytuacyjna Josepha Fletche-
ra. „Filozofia Religii” 4:2008 s. 309-317.
- M a z u r S.: Wartość czystości przedmałżeńskiej wierności małżeńskiej. „Teologia
i Moralność” 3:2008 s. 75-86.
- M a z u r e k F. J.: Prawa człowieka w rodzinie. Prawa rodziny i ich ochrona.
„Roczniki Teologiczne” 55:2008 z. 10 s. 9-47.
- M a z u r e k F. J.: Kultura polityczna – jej istotny charakter i wymiary. „Społe-
czeństwo” 18(14):2008 s. 353-359.
- M a z u r k i e w i c z P.: O karze śmierci. „Pastores” 2008 nr 3 s. 115-123.
- M e l l e r J.: Etyczny aspekt reklamy leków OTC. „Studia Philosophiae Christia-
nae” 44: 2008 nr 2 s. 27-49.
- M e r e c k i J.: Filozoficzne aspekty Jana Pawła II teologii ciała. „Ethos” 21:2008
nr 4 s. 17-28.
- M e s s y a s z K.: Popkulturowa ewangelizacja. Fundamentalne wartości i współ-
czesne sposoby ich ekspresji. „Socjologia Religii” 6:2008 s. 289-306.
- M i e r z w i ń s k i B.: Zaangażowanie katolików świeckich w życiu gospodar-
czym. „Roczniki Teologiczne” 55:2008 z. 5 s. 107-117.
- M ł y ń s k i J.: Moralność oceną natury ludzkiej. „Resovia Sacra” 14-15:2007-
2008 s. 65-92.
- M o r a w i e c E.: Empiryczne nauki szczegółowe o człowieku a antropologia
filozoficzna. „Studia Redemptorystowskie” 6:2008 s. 87-100.
- M o r c i n i e c P.: Rodzina wobec idei *gender*. „Teologia i Moralność” 4:2008
s. 151-166.
- M o s k a l P.: Kwestia ekologiczna w perspektywie myśli św. Tomasza z Akwinu.
„Studia Pelplińskie” 39:2008 s. 357-364.
- M r o c z k o w s k i I.: Moralna moc chrześcijańskiej nadziei w świetle encykliki
„Spe salvi” Benedykta XVI. „Studia Loviciensia” 10:2008 s. 85-92.
- M r o c z k o w s k i I.: Nowa Wielka Nowenna? Zarys programu obrony rodziny
w Polsce. „Teologia i Moralność” 4:2008 s. 183-192.
- M r o c z k o w s k i I.: Obiektywna prawda moralna a natura osoby ludzkiej.
„Ateneum Kapłańskie” 2008 t. 150 s. 213-226.
- N a p i ó r k o w s k i A.: Teologiczne miejsca odkrywania miłości. W kierunku
przewodnych myśli *Deus caritas est* Benedykta XVI. „Studia Loviciensia” 10:2008
s. 39-51.
- N e g r i L.: Prawa człowieka w perspektywie nauki społecznej Kościoła. „Społe-
czeństwo” 18(14):2008 s. 99-102.
- N ę c e k R.: Chryścijanin a kompromis w nauczaniu społecznym Jana Pawła II
i Benedykta XVI. „Społeczeństwo” 18(14):2008 s. 503-510.

- N i e m i r a A.: Teologia moralna po *Veritatis splendor*. „Ateneum Kapłańskie” 2008 t. 150 s. 227-243.
- N i t e c k i P.: Quod est veritas? Spotkanie Jezusa w pretorium Piłata. „Społeczeństwo” 18(14):2008 s. 657-669.
- N o w a k A. J.: Człowiek, jego życie i rozwój. „Roczniki Teologiczne” 55:2008 z. 5 s. 5-25.
- N o w a k I.: Wychowanie do miłości. „Katecheza rodzinna, parafia i szkoła” 6:2008 s. 125-131.
- N o w o s a d S.: Antropologia teologicznomoralna. W: Świadek nadziei. Ks. Prof. Janusz Nagórny – twórca i nauczyciel teologii moralnej. Red. A. Derdziuk. Lublin 2008 s. 219-232.
- N o w o s a d S.: Prawda człowieka – prawda jego działania. W: Antropologia teologicznomoralna. Koncepcje – kontrowersje – inspiracje. Red. I. Mroczkowski, J. Sobkowiak. Warszawa: Stowarzyszenie Teologów Moralistów, Wydawnictwo UKSW 2008 s. 57-82.
- N o w o s a d S.: Protestanci wobec prawa naturalnego. „Roczniki Teologiczne” 55:2008 z. 3 s. 31-47.
- N o w o s a d S.: Współczesne przemiany demograficzne – analizy i oceny. W: Naturalne planowanie rodziny w ujęciu wybranych dyscyplin naukowych. Red. W. Wieczorek i in. Lublin: INoR, Gaudium 2008 s. 93-108.
- N o w o s a d S.: Współczesne przeobrażenia rodziny w społeczeństwie europejskim. W: Wychowanie w rodzinie chrześcijańskiej. Przesłanie moralne Kościoła. Red. K. Jeżyna, T. Zadykowicz. Lublin: Wyd. KUL 2008 s. 177-192.
- N o w o s a d S.: Z zagadnień etycznych luteranizmu w kontekście ekumenicznym. W: Różnić się w zgodzie. Księga pamiątkowa dedykowana Księdzu Profesorowi Leonardowi Górcie SVD z okazji 40-lecia pracy naukowo-dydaktycznej. Red. S. Pawłowski. Lublin: Wyd. KUL 2008 s. 209-226.
- O k o Ń s k a E.: Formacja seminaryjna a dialog przyszłego kapłana z małymi wspólnotami w Kościele. Rzeczywistość i niewykorzystane szanse. „Filozofia Dialogu” 6:2008 s. 25-34.
- O l c z y k A.: Problematyka suicydologiczna w kontekście historycznym, naukowym i religijnym. „Częstochowskie Studia Teologiczne” 35-36:2007-2008 s. 131-149.
- O l c z y k M.: Chrystus w człowieku i człowiek w Chrystusie. Antropologia tajemnicy odkupienia. W: Antropologia teologicznomoralna. Koncepcje – kontrowersje – inspiracje. Materiały z sympozjum. Kamień Śląski, 10-12 czerwca 2007 r. Red. I. Mroczkowski, J. A. Sobkowiak. Warszawa: Stowarzyszenie Teologów Moralistów, Wydawnictwo UKSW 2008 s. 165-180.
- O l c z y k M.: Kategoria płci kulturowej (*gender*) w antropologii feministycznej. „Teologia i Moralność” 4:2008 s. 167-182.
- O r z e s z y n a J.: Skłonności homoseksualne w aspekcie wychowania dziecka. W: Antropologia teologicznomoralna. Koncepcje – kontrowersje – inspiracje. Materiały z sympozjum. Kamień Śląski, 10-12 czerwca 2007 r. Red. I. Mroczkowski, J. A. Sobkowiak. Warszawa: Stowarzyszenie Teologów Moralistów, Wydawnictwo UKSW 2008 s. 133-152.

- O r z e s z y n a J.: Społeczne konsekwencje korupcji w perspektywie teologiczno-moralnej. „Bioetyczne Zeszyty Pediatryi” 5:2008 s. 91-104.
- P a r z y c h K.: Chrześcijańskie powołanie do samotności w eklezjalnym aspekcie teologii dialogu. „Filozofia Dialogu” 6:2008 s. 11-23.
- P a w l a k K.: Tworzenie nowego człowieka przez Ducha Świętego. „Lignum Vitae” 9:2008 s. 405-441.
- P ą c z k o w s k i J. J.: Etyka obowiązku Maurycego Straszewskiego w dobie pozytywizmu. „Studia Elbląskie” 9:2008 s. 177-189.
- P e r z y Ń s k i A.: Historyczne uwarunkowania wykładu antropologicznego w teologii. „Łódzkie Studia Teologiczne” 17:2008 s. 271-280.
- P e z z o t t a S.: Siódme: nie kradnij. „Społeczeństwo” 18(14):2008 s. 251-259.
- P l i c h R.: Świętość ludzkiej seksualności. „W drodze” 2008 nr 9 s. 18-37.
- P o k r y w k a M.: Odpowiedzialne rodzicielstwo w świetle *Humanae vitae*. „Teologia i Moralność” 3:2008 s. 115-125.
- P o k r y w k a M.: „Communio personarum”. W: Świadek nadziei. Ks. prof. Janusz Nagórny twórca i nauczyciel teologii moralnej. Red. A. Derdziuk. Lublin 2008 s. 361-369.
- P o k r y w k a M.: Antropologiczne podstawy wychowania w rodzinie. W: Wychowanie w rodzinie chrześcijańskiej. W 25. rocznicę adhortacji apostolskiej Jana Pawła II *Familiaris consortio*. Przesłanie moralne Kościoła. Red. K. Jeżyna, T. Zadykowicz. Lublin 2008 s. 13-27.
- P o k r y w k a M.: Małżeństwo i rodzina wobec wyzwań współczesności. W: Rodzina kolebką powołań. Red. W. Depo i in. Lublin 2008 s. 85-119.
- P o k r y w k a M.: Odpowiedzialne rodzicielstwo w świetle *Humanae vitae*. „Teologia i Moralność” 3:2008 s. 115-125.
- P o k r y w k a M.: Odpowiedzialne rodzicielstwo. W: Świadek nadziei. Ks. prof. Janusz Nagórny twórca i nauczyciel teologii moralnej. Red. A. Derdziuk. Lublin 2008 s. 351-360.
- P o k r y w k a M.: Rola wstydu w obronie godności osoby ludzkiej. „Roczniki Teologiczne” 55:2008 z. 3 s. 139-152.
- P o k r y w k a M.: Uczestnictwo w życiu społecznym. W: Świadek nadziei. Ks. prof. Janusz Nagórny twórca i nauczyciel teologii moralnej. Red. A. Derdziuk. Lublin 2008 s. 419-428.
- P o s a c k i A.: Demonologia w obliczu kontrowersji. Pomiędzy egzorcyzmem a terapią – aspekty teoretyczne i praktyczne. „Studia Pelplińskie” 39:2008 s. 331-345.
- P o s s e n t i V.: Technika, etyka i dobro wspólne. „Społeczeństwo” 18(14):2008 s. 643-650.
- P o s s e n t i V.: Wychowanie osoby wyzwaniem kulturowym. „Społeczeństwo” 18(14):2008 s. 207-223.
- P o t o c k i A.: Podmiotowość laikatu w kontekście duszpasterskim. „Społeczeństwo i Kościół” 5:2008 s. 25-42.
- P r y b a A.: Moralność aktu małżeńskiego w świetle encykliki *Humanae vitae*. „Teologia i Moralność” 3:2008 s. 87-98.

- P y c M.: Czy rzeczywiście encyklika *Spe salvi* przekreśla nadzieję na uniwersalne zbawienie? Krytyczne uwagi odnośnie do jej polskiego tłumaczenia. „Teologia Praktyczna” 9:2008 s. 199-205.
- R o g a l e w s k i T.: Książd Profesor Jan Pryszmont. „Studia Theologica Varsaviensia” 46:2008 nr 1 s. 13-20.
- R z e p a W.: Odpowiedzialna miłość bliźniego. Refleksja nad nauczaniem Karola Wojtyły – Jana Pawła II ze szczególnym uwzględnieniem *Osoby i czynu*. „Roczniki Teologiczne” 55:2008 z. 3 s. 79-92.
- R z e p a W.: Wychowanie moralne. W: Wychowanie w rodzinie chrześcijańskiej. W 25. rocznicę adhortacji apostolskiej Jana Pawła II *Familiaris consortio*. Przesłanie moralne Kościoła. Red. K. Jeżyna, T. Zadykiewicz, Lublin 2008 s. 67-74.
- R z e p a W.: Chrystocentryzm życia moralnego. W: Świadek nadziei. Ks. prof. Janusz Nagórny twórca i nauczyciel teologii moralnej. Red. A. Derdziuk. Lublin 2008 s. 177-186.
- R z e p a W.: Wychowanie do wolności. W: Świadek nadziei. Ks. prof. Janusz Nagórny twórca i nauczyciel teologii moralnej. Red. A. Derdziuk. Lublin 2008 s. 449-462.
- S a j a K.: Semantyka moralności a kryteria wyboru teorii metaetycznej. „Etyka” 41:2008 s. 147-161.
- S a l a m o n P.: Instytucja „matki zastępczej” a godność człowieka. „Teologia i Moralność” 3:2008 s. 179-190.
- S a l i j J.: Wierność jako fundament małżeństwa. Obrona trwałości i nierozzerwalności małżeństwa wobec postmodernistycznego kultu płynności. „Teologia i Moralność” 4:2008 s. 53-60.
- S c o l a A.: Przygoda wychowawcza społeczeństwa okresu przejściowego. „Społeczeństwo” 18(14):2008 s. 225-236.
- S i k o r a A.: Nadużycia w dziedzinie prokreacji. Dawne zasady – nowe zagrożenia. „Teologia i Moralność” 3:2008 s. 157-166.
- S i o r e k T.: Elementy etyki seksualnej w „Pedagogu” Klemensa Aleksandryjskiego. „Teologia Patrystyczna” 5:2008 s. 169-190.
- S o b c z a k J.: Wolność badań naukowych. Standardy europejskie i rzeczywistość polska. „Roczniki Nauk Społecznych” 36:2008 z. 1 s. 9-43.
- S o b k o w i a k J. A.: *Gender* w perspektywie „nowego porządku moralnego”. „Teologia i Moralność” 2:2008 nr 2 s. 135-150.
- S o b k o w i a k J. A.: Granice wiary i niewiary – perspektywa teologiczno-moralna. „Studia Theologica Varsaviensia” 46:2008 nr 2 s. 197-208.
- S o b u ś P.: Etyczne aspekty transplantacji narządów ludzkich. „Częstochowskie Studia Teologiczne” 35-36:2007-2008 s. 171-175.
- S t e c z k o w s k i P.: Etyczno-polityczna wizja Europy Jana Pawła II i Benedykta XVI. „Resovia Sacra” 14-15:2007-2008 s. 133-148.
- S t e p u l a k M. Z.: Moralna odpowiedzialność psychologa w środkach społecznego przekazu. „Łódzkie Studia Teologiczne” 17:2008 s. 327-342.
- S t e p u l a k M. Z.: Zaburzenia relacyjności systemu rodzinnego jako podstawowy problem moralny i społeczny. „Socjologia Religii” 6:2008 s. 135-153.

- S t e p u l a k M.: Relacyjna koncepcja duchowości kapłańskiej. „Edukacja. Teologia i Dialog” 5:2008 s. 25-37.
- S t r u m i ń s k a - D o k t ó r A.: Dylematy wychowania XXI wieku a rozwój zrównoważony. „Studia Ecologiae et Bioethicae” 6:2008 s. 359-369.
- S u w i ń s k i S.: Znaczenie pokusy w życiu chrześcijańskim według ks. Piotra Semenienki. „Ateneum Kapłańskie” 2008 t. 150 s. 94-103.
- S z a f u l s k i A.: Ideologia *gender* i płynące z niej zagrożenia. „Teologia i Moralność” 3:2008 s. 167-177.
- S z a f u l s k i A.: Moralność chrześcijańska realizacją „prawa Ducha”. „Teologia i Moralność” 4:2008 s. 193-204.
- S z c z e k l i k A.: Eksplozja medycyny i godność człowieka. „Ethos” 21:2008 nr 4 s. 68-76.
- S z e w c z y k M.: Nawrócenie jako doświadczenie o strukturze inicjacyjnej. *Homo novus*. „Filozofia Religii” 4:2008 s. 89-102.
- S z o s t e k A.: Antropologia *Humanae vitae*. W nawiązaniu do nauczania Jana Pawła II. „Ethos” 21:2008 nr 4 s. 131-141.
- S z r e j t e r J.: Refleksyjność w kształtowaniu sumienia osób katechizowanych. „Katecheza rodzinna, parafia i szkoła” 6:2008 s. 117-123.
- S z t a b a M.: Postulat wychowania społecznego współczesnej młodzieży jako odpowiedź na jej kondycję społeczno-moralną. „Katecheta” 52:2008 nr 11 s. 3-13.
- S z u k a l s k i W.: Powołanie kobiety do macierzyństwa w świetle Listu apostołskiego *Mulieris dignitatem* Ojca Świętego Jana Pawła II. „Studia Bydgoskie” 2:2008 s. 15-36.
- S z u l i s t J.: Jakiej demokracji był wierny Jan Paweł II. „Studia Pelplińskie” 40:2008 s. 73-82.
- S z u l i s t J.: Społeczno-polityczny potencjał katolicyzmu. „Studia Pelplińskie” 39:2008 s. 221-234.
- S z w e d a K.: Szkic współczesnej młodzieży u progu dorosłości. „Katecheza rodzinna, parafia i szkoła” 6:2008 s. 7-20.
- S z y m a ń s k i J.: Samobójstwo. Refleksje teologiczno-moralne. „Ateneum Kapłańskie” 2008 t. 150 s. 265-274.
- S z y m i k J.: Piękno i prawda. Papież ostatniego półwiecza na temat sztuki. „Studia Elbląskie” 9:2008 s. 83-87.
- S z y m i k J.: *Visio Dei, vita hominis*. Antropologiczny wymiar teologii współczesnej. W: Antropologia teologicznomoralna. Koncepcje – kontrowersje – inspiracje. Materiały z sympozjum. Kamień Śląski, 10-12 czerwca 2007 r. Red. I. Mroczkowski, J. A. Sobkowiak. Warszawa: Stowarzyszenie Teologów Moralistów, Wydawnictwo UKSW 2008 s. 115-124.
- S z y m o n i k M.: Antropologia chrześcijańska wyzwaniem i szansą dla współczesnej kultury. „Częstochowskie Studia Teologiczne” 35-36:2007-2008 s. 197-214.
- S z y r a n J.: Moralne aspekty badania nasienia. „Collectanea Theologica” 78:2008 nr 3 s. 143-149.
- Ś m i g i e l W.: Rola katolickich środków społecznego przekazu w budzeniu zaangażowania w życiu publicznym. „Roczniki Teologiczne” 55:2008 z. 5 s. 119-131.

- Ś n i e ż y ń s k i K.: W poszukiwaniu nowego oblicza wiary w epoce po-metafizycznej. „Teologia Praktyczna” 9:2008 s. 155-167.
- Ś w i ą t k i e w i c z W.: Posługa myślenia przed obliczem lustracji. „Socjologia Religii” 6:2008 s. 307-321.
- Ś w i e r c z e k A.: Uczciwość małżeńska – czy tylko umowa między partnerami? „Teologia i Moralność” 4:2008 s. 43-52.
- T o m c z a k R.: Autosoteryzm – globalnym zagrożeniem współczesnego człowieka w świetle encyklik papieża Jana Pawła II. „Studia Paradyskie” 17-18:2007-2008 s. 79-89.
- T o r o ń c z a k E.: Biblijna perspektywa decyzji podstawowej człowieka. „Collectanea Theologica” 78:2008 nr 3 s. 77-93.
- T o r o ń c z a k E.: Filozoficzno-pedagogiczne implikacje wyboru podstawowego człowieka. „Studia Philosophiae Christianae” 44:2008 nr 1 s. 176-191.
- T o r o ń c z a k E.: Geneza wyboru zasadniczego z perspektywy tradycji chrześcijańskiej. „Poznańskie Studia Teologiczne” 22:2008 s. 117-132.
- T o r o ń c z a k E.: Teoria stadiów rozwojowych E. Eriksona a kształtowanie decyzji zasadniczej człowieka. „Studia Gdańskie” 23:2008 s. 95-109.
- T o s o M.: Globalizacja, powszechne dobro wspólne i sprawiedliwość społeczna. „Społeczeństwo” 18(14):2008 s. 171-187.
- U h á l’ M.: Utrata wrażliwości na grzech według adhortacji *Reconciliatio et paenitentia* Jana Pawła II. „Społeczeństwo” 18(14):2008 s. 267-274.
- W a d o w s k i J.: Rozwój osoby jako dialektyka dystansu i zjednoczenia w socjotechno przestrzeni. „Filozofia Dialogu” 6:2008 s. 79-100.
- W a l J.: Podstawy i obszar uczestnictwa katolików w życiu publicznym. „Roczniki Teologiczne” 55:2008 z. 5 s. 67-82.
- W a l d s t e i n M.: Małżeństwo jako przestrzeń odślaniająca godność ludzkiego ciała (tłum. D. Chabrajka). „Ethos” 21:2008 nr 4 s. 79-88.
- W a l e s z c z u k Z.: Chrześcijańska nauka społeczna w ujęciu kardynała Josepha Höffnera. „Społeczeństwo” 18(14):2008 s. 69-80.
- W a n a t Z.: Dziecko jako dar Boży. W czterdziestą rocznicę opublikowania encykliki Pawła VI *Humanae vitae*. „Teologia i Moralność” 3:2008 s. 127-149.
- W a r z e s z a k S.: Ontologiczne podstawy prawa naturalnego. „Warszawskie Studia Teologiczne” 21:2008 s. 199-212.
- W a r z e s z a k S.: Etos wolności ucznia Chrystusa w świetle Nowego Testamentu. „Warszawskie Studia Teologiczne” 21:2008 s. 27-42.
- W a r z e s z a k S.: Sakramentalne podstawy rodziny jako Kościoła domowego. Przyczynek metodologiczny. „Teologia i Moralność” 4:2008 s. 31-42.
- W e j m a n H.: Nadzieja w życiu duchowym człowieka w świetle Encykliki Benedykta XVI *Spe salvi*. „Roczniki Teologiczne” 55:2008 z. 5 s. 67-79.
- W ę c k o w s k i W.: Teoria kultury medialnej na podstawie nauczania Jana Pawła II. „Studia Pelplińskie” 40:2008 s. 63-72.
- W ę g r z e c k i J.: Demokracja deliberatywna jako forma dialogu w społeczności lokalnej. „Filozofia Dialogu” 6:2008 s. 113-117.
- W i e c z o r e k W.: Sens cnoty czystości w kontekście powołania do małżeństwa. „Roczniki Teologiczne” 55:2008 z. 10 s. 145-166.

- W i t c z y k H.: „Obraz Boży” w człowieku – źródło i cel działania moralnego. W: Antropologia teologicznomoralna. Koncepcje – kontrowersje – inspiracje. Materiały z sympozjum. Kamień Śląski, 10-12 czerwca 2007 r. Red. I. Mroczkowski, J. A. Sobkowiak. Warszawa: Stowarzyszenie Teologów Moralistów, Wydawnictwo UKSW 2008 s. 19-37.
- W o j c i e c h o w s k i M.: Wykorzystanie Biblii w teologii moralnej. „Teologia i Moralność” 4:2008 s. 205-220.
- W o j k u n J.: Dyskusja wokół rangi doktrynalnej nauczania *Humanae vitae*. „Teologia i Moralność” 3:2008 s. 19-28.
- W o j t a s i k M.: Troska o słabo słyszających jako niepełnosprawnych w nauczaniu Kościoła po Soborze Watykańskim II i w nauczaniu Jana Pawła II. „Łódzkie Studia Teologiczne” 17:2008 s. 405-413.
- W o l i c k i M.: Psychologiczne (wewnętrzne) uwarunkowania kryzysów kapłańskich. „Edukacja. Teologia i Dialog” 5:2008 s. 267-274.
- W o l i c k i M.: Rozwój i wychowanie dziecka w wieku przedszkolnym. „Łódzkie Studia Teologiczne” 17:2008 s. 415-427.
- W o l s k i J.: *In vitro* a nadzieje i zagrożenia współczesnej rodziny. „Teologia i Moralność” 4:2008 s. 119-134.
- W ó j c i k J.: Prawo do ochrony życia ludzkiego w świetle filozofii człowieka. „Studia nad Rodziną” 12:2008 nr 1-2 s. 125-132.
- W r ó b e l J.: Czy obronimy katolicką naukę o moralności małżeńskiej? Refleksje nad aktualnością przesłania encykliki *Humanae vitae* w czterdziestą rocznicę jej ogłoszenia. „Teologia i Moralność” 4:2008 s. 81-106.
- W r ó b e l J.: Duszpasterstwo w diasporze. Wymiar praktyczny na przykładzie Kościoła katolickiego w Finlandii. W: Wrażliwe sumienie wobec nowych wyzwań duszpasterskich. Red. J. Popławski. Lublin: Wydawnictwo KUL 2008 s. 109-129.
- W r ó b e l J.: Etyczne podstawy posługi lekarza rodzinnego. W: *Gaudium in litteris*. Księga jubileuszowa ku czci Księdza Arcybiskupa Profesora Stanisława Wielgusa. Red. S. Janeczek, W. Bajor, M. M. Maciołek. Lublin: Wyd. KUL 2008 s. 453-467.
- W r ó b e l J.: Psychoterapia a doświadczenie moralne człowieka. „Roczniki Teologiczne” 55:2008 z. 3 s. 121-138.
- W r ó b e l J.: Współczesne wyzwania moralne z perspektywy katolickiej, czyli o godności człowieka w kontekście problemów społecznych i biomedycznych. W: Ekumenia a współczesne wyzwania moralne. Red. T. Kałużny SCJ, Z. Kijas OFMConv. Kraków: Wyd. Naukowe PAT 2009 s. 15-38.
- W r ó b e l J.: Żywa więź między wiarą i moralnością. W: Ekumenia a współczesne wyzwania moralne. Red. T. Kałużny SCJ, Z. Kijas OFMConv. Kraków: Wyd. Naukowe PAT 2009 s. 155-159.
- W u w e r A.: Il Consiglio delle Conferenze Episcopali d’Euroa (CCEE) come fonte dell’insegnamento sociale della Chiesa. Origini storiche e fondamento teologico. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 41:2008 s. 281-296.
- W y g n a ń s k i J.: Ekonomia społeczna – sprzeczność czy konieczność? „Więź” 51:2008 nr 4-5 s. 15-25.

- W y r o s t k i e w i c z M.: Kara śmierci w dobie terroryzmu. Analizy antropologiczno-społeczne. „Teologia i Moralność” 3:2008 s. 209-219.
- Z a b i e l s k i J.: Moralny wymiar kultu Bożego miłosierdzia w ujęciu błogosławionego ks. Michała Sopočki. „Studia Teologiczne” 26:2008 s. 71-87.
- Z a b i e l s k i J.: Roztropność i męstwo Błogosławionego ks. Michała Sopočki w rozwoju kultu Bożego Miłosierdzia. „Rocznik Teologii Katolickiej” 7:2008 s. 31-46.
- Z a d r o g a A.: Antropologiczny wymiar życia społeczno-gospodarczego w świetle współczesnej polskiej myśli teologicznomoralnej. „Annales. Etyka w życiu gospodarczym” 11:2008 nr 1 s. 43-52.
- Z a d r o g a A.: Pneumagogiczny wymiar moralności. W: Świadek nadziei. Ks. prof. Janusz Nagórny twórca i nauczyciel teologii moralnej. Red. A. Derdziuk. Lublin 2008 s. 187-194.
- Z a d r o g a A.: Przedsiębiorczość z perspektywy nauki społecznej Kościoła. Zarys problematyki. „Roczniki Teologiczne” 55:2008 z. 3 s. 153-163.
- Z a d r o g a A.: Rodzina jako wspólnota osób wychowująca do pracy. W: Wychowanie w rodzinie chrześcijańskiej. W 25. rocznicę adhortacji apostolskiej Jana Pawła II *Familiaris consortio*. Przesłanie moralne Kościoła. Red. T. Zadykowicz. Lublin 2008 s. 167-175.
- Z a d r o g a A.: Świat finansów w perspektywie etycznej. „Roczniki Nauk Społecznych” 36:2008 z. 3 s. 59-74.
- Z a d r o g a A.: Wiodące ośrodki badań i promocji etyki biznesu w Polsce. W: Biznes – Etyka – Międzykulturowość. Wybrane zagadnienia etyki biznesu. Red. J. Kubka. Gdańsk 2008 s. 71-83.
- Z a d y k o w i c z T.: Autorytet w wychowaniu. W: Wychowanie w rodzinie chrześcijańskiej. W 25. rocznicę adhortacji apostolskiej Jana Pawła II *Familiaris consortio*. Przesłanie moralne Kościoła. Red. K. Jeżyna, T. Zadykowicz. Lublin 2008 s. 43-51.
- Z a d y k o w i c z T.: Ideowe obrazy Maryi w encyklikach Jana Pawła II: *Redemptor hominis*, *Dominum et Vivificantem*, *Redemptoris Mater*. W: Ku mariologii w kontekście. Cz. 1: Mariologia Soboru Watykańskiego II, Pawła VI, Jana Pawła II. Red. S. C. Napiórkowski. Lublin: Wydawnictwo KUL 2008 s. 336-354.
- Z a d y k o w i c z T.: Maryjny wymiar moralności chrześcijańskiej. W: Świadek nadziei. Ks. prof. Janusz Nagórny twórca i nauczyciel teologii moralnej. Red. A. Derdziuk. Lublin 2008 s. 299-309.
- Z a d y k o w i c z T.: Modlitwa Maryi w Duchu Świętym. „Salvatoris Mater” 10:2008 nr 3 s. 96-111.
- Z a d y k o w i c z T.: Patriotyzm jako postawa. W: Etyka żołnierska. Etyka w służbie Ojczyźnie. Red. K. Jeżyna, J. Gałkowski, M. Kalinowski. Warszawa 2008.
- Z a d y k o w i c z T.: Personalistyczna koncepcja wiary. „Roczniki Teologiczne” 55:2008 z. 3 s. 49-61.
- Z a d y k o w i c z T.: Umiłowanie ojczyzny i patriotyzm. W: Etyka żołnierska. Etyka w służbie Ojczyźnie. Red. K. Jeżyna, J. Gałkowski, M. Kalinowski. Warszawa 2008.

- Z a d y k o w i c z T.: W służbie Ewangelii życia. W: Świadek nadziei. Ks. prof. Janusz Nagórny twórca i nauczyciel teologii moralnej. Red. A. Derdziuk. Lublin 2008 s. 381-389.
- Z a r z y c k a B.: Psychologiczne korelaty kryzysu w trakcie formacji zakonnej. „Łódzkie Studia Teologiczne” 17:2008 s. 429-446.
- Z a w a d a S.: Starość – trendy czy passy? O przywrócenie ludziom starszym właściwego miejsca w społeczeństwie. „Teologia i Moralność” 4:2008 s. 221-252.
- Z e l l m a A.: Mobbing jako współczesny problem w szkolnym nauczaniu religii. „Katecheza rodzinna, parafia i szkoła” 6:2008 s. 147-167.
- Z y c h R.: Myśl moralna Prymasa Tysiąclecia w kazaniach ks. Jerzego Popiełuszki podczas Mszy Św. w intencji Ojczyzny. „Collectanea Theologica” 78:2008 nr 3 s. 132-143.
- Ż u r e k A.: Bóg miłosierny i do miłosierdzia wzywający. „Teologia Patrystyczna” 5:2008 s. 13-26.

ANDRZEJ DERDZIUK OFMCap
Instytut Teologii Moralnej KUL

VIII KONGRES TEOLOGÓW POLSKICH

Zorganizowany w dniach 13-16 września 2010 przez Radę Naukową Episkopatu Polski, pracującą pod przewodnictwem bpa Andrzeja Franciszka Dziuby, kolejny Kongres Teologów Polskich po raz pierwszy obradował w pomieszczeniach państwowego Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, którego częścią jest Wydział Teologiczny. Przedmiotem rozważań uczestników Kongresu był temat *Między sensem a bezsenssem ludzkiej egzystencji. Teologiczna odpowiedź na fundamentalne pytania współczesnego człowieka*. W ramach spotkania polskich teologów miały miejsce sesje plenarne i grupy dyskusyjne oraz posiedzenia sekcyjne grupujące przedstawicieli poszczególnych dyscyplin teologicznych. Istotny element Kongresu stanowiły codzienne liturgie Mszy świętych celebrowane przez polskich biskupów, którzy głosili homilie wprowadzające w klimat obrad. Warto też wskazać na kulturotwórczy charakter imprez towarzyszących, które ukazywały możliwości ewangelizacji przez muzykę i sztukę.

Pierwsza sesja, mająca charakter uroczystego otwarcia, odbywała się w Auli UAM w Poznaniu. W jej trakcie przewidziano wystąpienia gospodarzy i organizatorów. W następującej potem sesji plenarnej referentami byli bp prof. Gerhard Müller oraz prof. Hans Waldenfels SJ. Podjęli oni zagadnienie chrześcijańskiej antropologii jako odpowiedzi na wyzwania współczesności oraz ukazania roli mądrości Bożej w prowa-

dzeniu ludzkiej historii. Dalszy ciąg obrad miał miejsce w pomieszczeniach Wydziału Fizyki UAM na Morasku. O. prof. Zdzisław Kijas OFMConv mówił na temat *Kim jest człowiek? Stwórcza dynamika Boga: między kreacjonizmem a ewolucjonizmem*. Referat ks. prof. Tadeusza Dzidka był poświęcony kwestii *Sens świata a poznanie Boga*. Kontynuacja refleksji nad wygłoszonymi referatami była prowadzona w ramach czterech grup dyskusyjnych podejmujących kwestie zaprezentowane przez prelegentów.

Sesja plenarna drugiego dnia obrad była moderowana przez ks. prof. Ireneusza Mroczkowskiego i obejmowała pięć referatów koncentrujących się wokół kwestii antropologicznych. Bp prof. Marek Jędraszewski mówił na temat *Ogrom cierpienia współczesnego człowieka a istnienie Boga*. Ks. prof. Paweł Bortkiewicz zajął się zagadnieniami z zakresu bioetyki w referacie *Człowiek wyłącznym panem życia? Sens czy bezsens ludzkiej egzystencji (eutanazja, aborcja, klonowanie)*. Przedłożenie o. dra hab. Witolda Kaweckiego było poświęcone kwestii *Sens aktywności człowieka wobec nieobecności Boga we współczesnej kulturze*. W swoim wystąpieniu ks. prof. Tadeusz Dola podjął problematykę *Quo vadis homo? O celu ludzkiej egzystencji*, zaś ks. prof. Marian Rusecki zaprezentował zagadnienie *Sens chrześcijaństwa a pluralizm religijny*. Reprezentanci różnych dyscyplin naukowych ukazywali miejsce człowieka we współczesnym kontekście kulturowym i pokazując zagrożenia stawiali pytania dotyczące lepszego sposobu artykułowania teologii nadziei. Prowadzona w grupach tematycznych dyskusja dowodziła konieczności refleksji interdyscyplinarnej, która będzie mogła znaleźć integralną odpowiedź na potrzeby współczesnego człowieka.

W trzecim dniu Kongresu sesji plenarnej przewodniczył ks. prof. Bogdan Czesz. Jako pierwszy swój błyskotliwy i pełen treści wykład wygłosił ks. prof. Jerzy Szymik. Mówiąc na temat *Relacja „wiara–rozum” w akcie poznania teologicznego*, wskazał na podstawowe pytania egzystencjalne człowieka, które mogą znaleźć odpowiedź jedynie w klimacie wiary chrześcijańskiej. W prezentacji ks. prof. Mariana Machinka *Nauka o prawie naturalnym jako przestrzeń spotkania wiary i rozumu* wybrzmiało przekonanie, że na płaszczyźnie prawa naturalnego można dziś szukać porozumienia z przedstawicielami współczesnej nauki i kultury. Ks. prof. Jerzy Dadaczyński w wykładzie *Jakiej logiki potrzebuje współczesna teologia?* skupił się na udowadnianiu konieczności korzystania przez teologię z logiki klasycznej, która kieruje się zasadą niesprzeczności. W wystąpieniu o. prof. Bogusława Kochaniewicza zostało przedstawione ujęcie *Sensu ludzkiej egzystencji według Jana Pawła II*. Dyskusja po referatach oraz w ramach grup tematycznych skupiała się na konieczności poszukiwania wspólnych płaszczyzn do dialogu ze współczesną kulturą.

Czwarty dzień Kongresu był poświęcony spotkaniom sekcijnym gromadzącym przedstawicieli poszczególnych dyscyplin teologicznych. Obradowano w 18 grupach obejmujących członków stowarzyszeń teologów oraz prawników kanonistów. Stowarzyszenie Teologów Moralistów miało w programie prezentację przewidzianych referatów oraz wybór nowych władz. W ramach dyskusji naukowej zaprezentowano dwa wystąpienia. W pierwszym z nich o. prof. Andrzej Derdziuk podjął zagadnienie *Rozum a poszukiwanie sensu moralnego*. Wychodząc od analizy obecnych trendów kulturowych wskazał on na potrzebę pogłębionej racjonalnej refleksji etycznej, która ma za zadanie wskazywanie drogi rozwoju ludzkości i uchronienie jej od nihilizmu i irracjonalizmu. Ks. prof. Alojzy Drożdż w referacie *Wiara racją sensu życia* ukazał

współczesne próby „produkowania sensu” i podkreślił niezbywalny charakter refleksji teologicznej w poszukiwaniu światła pełnego życia.

W sprawozdaniu Zarządu Stowarzyszenia Teologów Moralistów ks. prof. Ireneusz Mroczkowski, jako przewodniczący, wskazał na osiągnięcia ostatnich lat, do których zaliczył oficjalne zatwierdzenie i zarejestrowanie Stowarzyszenia jako kościelnej osoby prawnej oraz zatwierdzenie statutów. Zaprezentował też inicjatywy naukowe w postaci dorocznych spotkań naukowych i wydanych publikacji obejmujących materiały konferencji. Ponadto wskazał na działania upamiętniające i dokumentujące osoby wybitnych moralistów. W tym zakresie mieściły się wspomnienia zmarłych ks. Jana Pryszmonta i ks. Tadeusza Rogalewskiego oraz księga pamiątkowa ku czci ks. Janusza Nagórrego. Ważnym wydarzeniem było nadanie doktoratu *honoris causa* ks. prof. Stanisławowi Olejnikowi przez Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu. Radością zarządu STM jest redagowanie przez ks. prof. Jerzego Troskę i ks. dra Damiana Bryła czasopisma „Teologia i Moralność”, które jest wydawane pod patronatem Stowarzyszenia.

Po udzieleniu zarządowi absolutorium przystąpiono do wyboru nowych władz. Na kolejną kadencję zostali wybrani: ks. prof. Ireneusz Mroczkowski – przewodniczący; ks. prof. Marian Machinek – wiceprzewodniczący; ks. dr Jarosław A. Sobkowiak – sekretarz-skarbnik oraz ks. prof. Sławomir Nowosad – członek zarządu. Do zarządu wszedł też jako członek o. prof. Andrzej Derdziuk. W składzie nowej Komisji Rewizyjnej znaleźli się: ks. prof. Paweł Bortkiewicz; ks. prof. Jerzy Troska i ks. prof. Marian Graczyk. Spotkanie teologów moralistów ukazało konieczność koordynacji działalności Stowarzyszenia we wspólnym zajmowaniu stanowiska w aktualnych kwestiach moralnych i bioetycznych. Zaapelowano też o większe włączanie się w korzystanie ze strony internetowej Stowarzyszenia. Osobiste spotkania przyjacielskie, wymiana doświadczeń naukowych oraz okazja do zaprezentowania nowych publikacji stanowi o wartości dorocznych zjazdów naukowych, które winny być obowiązkowym elementem w kalendarzu teologa moralisty.

Zakończenie Kongresu Teologów Polskich dokonało się podczas sesji plenarnej, w której wziął udział Prymas Polski abp Józef Kowalczyk. Podsumowując obrady bp Andrzej Dziuba wskazał na integracyjną rolę Kongresu oraz konieczność pogłębionej refleksji nad jakością dialogu teologii ze światem współczesnym. Teologia winna mieć świadomość swej odpowiedzialności za nową ewangelizację kultury i winna otwierać się na dialog interdyscyplinarny. W przesłaniu Kongresu zwrócono uwagę na niepokojący charakter współczesnych zagrożeń antropologicznych i wezwano do dawania świadectwa nadziei płynącej z Ewangelii Jezusa Chrystusa. Poszukiwanie sensu nie jest skazane na porażkę, o ile duch ludzki, unosząc się na skrzydłach wiary i rozumu, będzie miał odwagę stawiać fundamentalne pytania i z cierpliwością poszukiwać na nie odpowiedzi.

ANDRZEJ DERDZIUK OFMCap
Instytut Teologii Moralnej KUL

ŚWIATOWE SPOTKANIE PRZEDSTAWICIELI ETYKI TEOLOGICZNEJ W TRYDENCIE

Teologia moralna obejmuje coraz szerszą dziedzinę zagadnień, gdyż rozwija się zakres problematyki będącej przedmiotem jej badań. Należą one przede wszystkim do zakresu bioetyki i kwestii społecznych. Owo rozszerzenie wpływa też na samą terminologię, tak iż niektórzy nie mówią już o teologii moralnej, ale o etyce teologicznej. Od siedmiu lat istnieje organizacja *Catholic Theological Ethics in the World Church*, która skupia przedstawicieli różnych dyscyplin zajmujących się problematyką życia moralnego i szeroko rozumianą ochroną zdrowia. W dniach 24-27 lipca 2010 w Trydencie odbyło się światowe spotkanie specjalistów w tych dziedzinach zorganizowane przez wyżej wspomnianą organizację. Nawiązując do miejsca Soboru Trydenckiego organizatorzy sformułowali hasło spotkania *In the Currents of History: from Trent to the Future*. W zamyśle komitetu organizacyjnego, któremu przewodzili James Keenan z Boston College i Antonio Autiero z Fondazione Bruno Kesler z Trydentu, należy wyjść od historii, by rozważając dzieje teologii, sformułować postulaty na przyszłość, które będą wskazywać nowe drogi rozwoju etyki teologicznej.

W Trydencie spotkało się prawie sześćset uczonych z 73 krajów świata, którzy podczas czterodniowych obrad słuchali referatów i wymieniali się doświadczeniami. Z Polski uczestniczyło w spotkaniu 11 przedstawicieli reprezentujących różne środowiska naukowe. Wygłaszając w sumie trzy referaty, Polacy byli jednak ledwie zauważeni w całej panoramie uczestników. W programie obrad przewidziano sesje plenarne oraz sesje paralelne i równoczesne. W ramach sesji równoczesnych sformowano 20 różnych grup językowych, które podejmowały szczegółowe zagadnienia przedstawiane w postaci trzech 15-minutowych referatów. Podczas całego kongresu wygłoszono 268 referatów dotyczących historii teologii moralnej, etyki biblijnej, kwestii sumienia, wartości, wojny i pokoju, ochrony zdrowia, etyki seksualnej i tematyki *gender*. Bogactwo treści oferowane uczestnikom stanowiło też wielką mozaikę poglądów, które oscylowały od wierności nauczaniu Kościoła do otwartego kontestowania wypowiedzi Magisterium Ecclesiae.

W sesji wprowadzającej zabrał głos abp Bruno Forte, który charakteryzując obecny stan ludzkości porównał ją do sytuacji rozbitka rozpaczliwie poszukującego punktu odniesienia i potrzebującego solidarności z innymi oraz pomocy ze strony Zbawcy. Mercy Amba Oduyoye z Ghany, członkini Kościoła luterńskiego, mówiła o konieczności uwzględnienia w uprawianiu etyki teologicznej nowej perspektywy dialogu interreligijnego i wyzwolenia kobiet afrykańskich. Z kolei muzułmanin Ahmad Syafii Ma'arif z Indonezji wskazał na konieczność dialogu religijnego, który pozwoli na

przewycięzenie antropocentryzmu w refleksji teologicznej. Pierwszy dzień obrad, poświęcony przeszłości, obejmował sesje tematyczne dotyczące wpływu historii na kształtowanie się myślenia teologicznego i ukazywał zasady metodologiczne w uprawianiu historii. Istotnym wydarzeniem kongresu było wystąpienie abpa Reinharda Marxa z Monachium, który mówił o konieczności wyzwolenia teologii zarówno od uprzedzeń niechęci do Kościoła, jak i od zbytniego subiektywizmu, który prowadzi do utraty kontaktu z rzeczywistością.

Tematyka referatów bardzo często nawiązywała do aktualnych wyzwań stojących przed teologami i etykami. Najczęściej podejmowanymi były kwestie bioetyczne, które są też punktem sporu między zwolennikami oparcia nauczania na prawdzie o naturze człowieka a myślicielami z zakresu autonomii moralnej. W dyskusjach zauważało się dwojake podejście do zagadnień etycznych. Z jednej strony była ekspozowana argumentacja oparta na teologicznej wizji rzeczywistości, która wypływa z aktu stwórczego Boga i jest wypełniona zbawczą łaską Chrystusa. Z drugiej zaś strony podnoszono głosy uwzględniające perspektywę socjologiczną odwołującą się do odczuć społecznych i mentalności tego świata. Próba zuniiformizowanej odpowiedzi na wyzwania społeczne prowadzi jednak do zaniżania wymagań i ukazywania wyjątków, jako determinujących wydarzenia, które każą zmieniać normę. Nagłaśnianie szczególnych sytuacji poruszających wrażliwość na cierpienie prowadzi do radykalnego unikania jakiegokolwiek wykluczenia, nawet jeśli jest ono wyrazem wcześniejszego wyboru, który doprowadził do ponoszenia poważnych konsekwencji w postaci cierpienia i zagubienia.

Światowe spotkanie przedstawicieli etyki teologicznej w Trydencie nie miało na celu wypracowania jednolitego stanowiska w kwestiach etycznych, gdyż jest ono niemożliwe w tak spluralizowanym środowisku. Chodziło jedynie o stworzenie forum wymiany doświadczeń i dzielenia się swoim punktem widzenia. Mimo nastawienia na słuchanie i szacunek do innych, nie było widać szczególnej woli do wzajemnego przekonywania się, bo rozbieżne stanowiska aż nadto ukazują podziały dokonujące się nie tylko w zakresie przyjmowania lub odrzucania stanowiska Kościoła. Chodzi o podstawowy paradygmat teologii moralnej, która nie jest już słuchaniem zewnętrznych norm, ale jest drogą formułowania wskazań do szczęścia pojmowanego na sposób subiektywny. Smutna konstatacja, że trudno znaleźć wspólne stanowisko na płaszczyźnie podstawowych wskazań dotyczących dobra i zła ludzkiego postępowania stanowi wielkie wyzwanie do poszukiwania właściwego języka i oparcia się na głębokim fundamencie wiary, która nie będzie tylko ozdobnikiem wypowiedzi etyki teologicznej, ale istotnym punktem odniesienia w myśleniu i działaniu chrześcijan.

Ogromne bogactwo treści i poglądów oraz interesujące spotkania z czołowymi przedstawicielami najbardziej renomowanych uczelni teologicznych i etycznych było też pomnażane przez samą atmosferę miasta, które dzięki swemu habitatowi historycznemu, zachowującemu pamięć o wielkiej przeszłości i zarazem ogromnej życzliwości i gościnności współorganizatorów konferencji, pomagało czuć się uczestnikiem wielkiej rodziny, która na sposób poważny debatuje, jak dzisiaj odkrywać i wskazywać innym drogę do szczęścia. Uroczysta Msza święta w katedrze, w której odbywały się obrady Soboru Trydenckiego, ukazała potrzebę nowej refleksji nad przeszłością, która naznaczając określone wybory Kościoła wzywa dziś do sprostania wyzwa-

niom, które Duch, prowadzący Lud Boży, stawia przed teologami. Obok oficjalnego odwoływania się do więzi z Kościołem hierarchicznym do rangi symbolu urasta obecność w ofercie sprzedawanych w hallu obrad książki Petera Singera *The practical ethic* i podsumowującego całość spotkania przemówienia Charlesa Currana.